

Velja po pošti:

za celo leto naprej K 26—
za pol leta " " 13—
za četrt leta " " 6:50
za en mesec " " 2:20

V upravnistvu:

za celo leto naprej K 20—
za pol leta " " 10—
za četrt leta " " 5—
za en mesec " " 1:70

Za pošilj. na dom 20 h na mesec.

Posamezne štev. 10 h.

Uredništvo je v Kopitarjevih ulicah št. 2 (vhod čez dvorišče nad tiskarno). — Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uredniškega telefona štev. 74.

SLOVENEČ

Inserati:

Enostop. petivrsti (72 mm):
za enkrat 13 h
za dvakrat 11 "
za trikrat 9 "
za več kot trikrat . . . 8 "
V reklamnih noticah stane enostopna garmondvrsta à 26 h. Pri večkratnem objavljenju primeren popust.

Izhaja

vsak dan, izveniš nedelje in praznike, ob pol 6. uri popoldne.

Političen list za slovenski narod

Upravištvu je v Kopitarjevih ulicah štev. 2. — Vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. Upraviškega telefona štev. 188.

Tretji slovenski katoliški shod. Socialni odsek.

Dr. Krek otvori socialni odsek, pozdravlja goste. Za predsednika je izvoljen dr. Krek, podpredsednik dr. Breclj in Premrou. Zapisnikarja Čebulj in Jeraj in zastopnik dijaštva Bajuk.

O socialnem pouku.

Poroča g. Slavko Ravnihar.

Da se priprosto ljudstvo v socialni vedi podučiti, prireajo naj se podučni tečaji, a ne samo v mestih, ampak tudi po deželi. Za pouk naj bi se pripravili v prvi vrsti duhovniki — in pa tudi učitelji. Snujejo naj se tudi Marijine družbe in izobraževalna društva — kjer se naj posebno mladina poučuje o vseh potrebnih stvareh in sicer po mogočnosti tudi praktično. — Mladini se mora ucepiti v srce versko mraven čut in naroden ponos.

Pripomočki v dosego tega bi bili:

a) časopise, katero naj bi razpravljalo v poljudni besedi gospodarska in socialna vprašanja. Posebno koristni bi bili poljudni razgovori o vsakdanjih ljudskih potrebah v obče in o posameznih stanovitih.

b) Neprecenljivih zaslug bi bile poljudno pisane knjižice v dosego socialnega in gospodarskega pouka. Društveni zakon in obrtni red, ki ga je izdala »Slov. kršč. zveza« stalo zelo koristna, a to naj bi izdalo slov. društvo »Pravnik«. — Izdajejo naj se pa poljudne brošure, v katerih naj se posamezni predmeti obdelajo, da se ljudstvo tudi samo s čitanjem poučuje. — Temu naj sledi pa še ustmeno predavanje.

c) Stanovske časopise naj pa tudi posamezni stanovit podpirajo z naročevanjem in sodelovanjem. List, ki ima premalo naročnikov, ne more izpolnjevati svoje časnikarske dolžnosti, česar so pa dotični stanovit sami krivi. Obrtniki, delavci itd. vsak naj naroči list, kateri brani njih pravice in jih tudi podučuje in družu s svojimi tovariši. Stanovski časopisi niso tudi samo za kratek čas, ampak v poduk.

d) Čitanje časopisov naj se organizuje po raznih stanovskih in mladinskih društvih. Kjer je veliko udov, naroči naj se po več iztisov dotičnega časopisa ali knjižice. Na listek naj se napišejo imena dotičnih društevnikov, za katere je list namenjen, ter naj list toliko časa kroži, da ga vsi prečitajo. Opozarjajo naj se pa člani na socialno važne spise ter naj se vsaj večji in pomenljivejši članki obdelavajo v predavanjih ter člani s tem nekako prisili, da se zanj zanimajo o njih razmotrivajo in razgovarjajo.

e) V povzdigo kmetijstva prirejali naj bi se kmetijski tečaji, v katerih naj bi se obdelavale poljudno, a vendar temeljito posamezne kmetijske panoge n. pr. poljedelstvo, živinoreja, konjereja, svinjereja, sadjereja itd. Posebno naj se priporoča živinoreja, sadjereja in zboljšanje travnikov. V vsakem večjem kraju naj bi se izdalo kmetijski dom, da vidijo tudi praktično umetno kmetijstvo. Kjer bi to ne bilo mogoče, naj se šolski vrtovi in mogoče posestva župnikov vabijo v to svrhu. — Vlada, dežela in posamezne občine morale bi to podpirati. V kmetijskih domih moralo bi se podučevati kmetijsko knjigovodstvo, da bi sčasoma vodil isto vsak posestnik, ter se prepričal, koliko je pri- ali zagospodaril. Kmet je treba posebno navajati k varčnosti in vstrajni pridnosti, da zadobi veselje do kmetijstva in ljubezen do domače podedovane grude, katere pošteno preživlja njega in njegovo družino. S tem bi se omejilo tudi izseljevanje.

f) Vsaka društvena knjižnica naj ima poseben gospodarski in socialen oddelek, in knjižice po posameznih tvarinah urejene. Časopisi, ki redno prinašajo socialne in gospodarske sestavke, naj se skrbno spravljajo, da se koncem leta zvežejo; iz drugih naj se po možnosti izstrižejo gospodarski in socialni članki in po tvarinah zvrščeni, spravijo.

Kmet se mora podučiti. — Ker pa ne zadostuje samo teoretičen poduk, treba je istega združiti s praktičnim. V to svrhu naj se vsaj po večjih krajih ustanove uзорni kmetijski domi. Začetkom naj bi dala država kakemu spretnemu kmetovalcu, kateri je v ožen voditi tak kmetijski dom, brezobrestno posojilo. Ta se pa mora namram isti obvezati, da bode svoje posestvo uzorno in umetno obdelaval, ter si nakupil s posojenim denarjem lepo plemeno živino in vse potrebne stroje. Po-

praviti mora hlev, svinjak in narediti gnojno in gnojnično jamo.

Z eno besedo, vse se mora urediti, sedanjemu času primerno.

Imeti mora sistematično urejeno knjigovodstvo in dnevnik, kamor mora upisati vse ukrepe in vsako delo, katero se je vršilo na posestvu.

Posebno natančno mora zabeležiti, kar bi se na novo poskušalo, da se potem lahko preračuna, kateri način obdelavanja se bolje izplača.

V tem domu naj bi se praktično učili sinovi posestnikov po končani ljudski šoli — in naj bi ta poduk nadomestil nadaljevalno šolo, ker bi tu učitelj pomagal dotičnemu posestniku pri predavanjih.

Vsako leto naj poda posestnik natančen račun, katerega naj vladni komisar pregleda in se tudi prepriča, če je gospodar zadostil svoji nalogi.

Ako ni zadostil in izpolnil stavljenih mu pogojev, potem se mu posojilo v določenem roku od 4. do 8. let odpove. — Če je pa vestno izpolnil svojo dolžnost z uzornim obdelovanjem, potem naj se mu poleg čistega dobička, da še primerna nagrada.

Take uzorne kmetijske dome naj si bližnji posestniki ob določenem času ogledajo in gospodar naj jim dá potrebna pojasnila.

Za upravljanje takih kmetijskih domov naredi naj se popolnoma natančen načrt ter naj posestniku vladni organi pomagajo v vsakem oziru. Posestnik mora biti trezen, miren in v moralnem oziru neomadeževan mož, katerega mora potrditi tudi ondodni dušni pastir.

Kjer ni takih posestnikov, naj se šolski vrt razširi in v to porabi — ali pa tudi posestva župnišč, katere so zelo prikladne.

Dr. Breclj: K II. točki resolucije naj se pridene še higijeničen poduk.

P. Muren (franciškan): Podučevalo naj bi se ljudi o občinskih zadevah.

Dr. Krek: To je sicer že obseženo v 3. točki, vendar dobro omenjeno. — Knjižice, ki se pišejo za ljudstvo, kažejo, da pisci nimajo dovolj inteligence. Zato je toliko banalnih in trivialnih izrazov, da si pisatelji pomagajo. Za poljudno pisanje je treba globokega znanja. Neobhodno potrebno je, da se vsaka tvarina razvije zgodovinsko in vzame iz praktičnega življenja. Kdor knjigo prebere, mora priznati, da bi tudi on tako napisal, ko bi imel časa in bi študiral. Brati je treba kritično, ne pa s kakim respektom. Knjiga mora biti samo pomoč, da posameznik sam vzraste. Knjižice so ravno zato slabe, ker se pisci premalo vglobijo v stvar in ker so premalo inteligentni. Mnogo grošev se je izdalo takozvanim ljudskim pisateljem, a malo jih je bilo zasluženih. Danes prihajajo v svet najslabši odcedki inteligence pod šifro ljudskih knjižnic. V kot s takimi knjigami.

Janc: Družba sv. Mohorja naj bi skrbela za boljše knjižice.

Stjepan Hartman: Uzor ljudskega, poljudnega dopisovanja je hrvaški list »Dom«. List je sicer proticerkven, a za učenje poljudnega pisateljevanja je uzor.

K točki c) pristavlja g. dr. Krek: Imamo napako, da mislimo, da je treba prečitati vse časopise in vse kaj je v njih, ne pomislimo pa, da z gubimo s tem ogromno časa, zlasti pri čitanju malenkostnih lokalnih notic. Treba nam je, da zgubimo respekt pred časopisjem. Treba je sicer mnogo listov podpirati s tem, da smo naročeni na nje, toda za vse to še ne smemo trditi, da je list dober. Ljubimo, podpirajmo časopise, toda ne preveč respekta pred njim. Predvsem moramo ljudi privedi do tega, da bodo pobirali iz časopisa ideje, misli, kar je dobrega, kar je slabega pa odvrli. To pa se zgodi najlažje potom razgovorov. V živi besedi naj se ljudstvu, v društvih društevnikov, pojasnjuje ta ali oni važni dogodilaj iz časopisa. Predavanja naj bodo združena s skopičnimi slikami; važni dogodki v politiki naj se pojasnjujejo temeljem zgodovinskega razvika.

Gostinčar: Pri čitanju časopisov bi bilo najbolje, da bi se ustanovili krožki inteligentnih bralcev, ki bi potem potom predavali pojasnjevali dogodke iz časopisa.

Ravnihar priporoča čitanja združena s predavanji.

Kocijančič: Napačno časopise naj se popravlja. Pri dopisovanju naj se pazi, da bo vse zanesljivo. Poročanje naj se vrši vedno v dostojnih mejah.

Dr. Krek: Skrbite, da se bodo izstrigale iz časopisov praktične stvari, ker se mnogo-krat lahko porabijo za pregledavanja.

Poslanec Jaklič:

K velikemu socialnemu vprašanju spada med drugimi tudi vprašanje, ki se bavijo z načrti, kako bi se povzdignilo gospodarsko blagostanje naroda, kako bi se prišlo v okom revščini proizvajajočih stanov pri nas zlasti delavskega, kmetijskega, rokodelskega in obrtniškega stanu.

Kdor socialno deluje med ljudstvom, mora opazovati, da ne manjka dobre volje, a da je ljudstvo sedaj socialno še premalo ali celo nič izobraženo. In če se vprašamo, zakaj je tako, če iščemo vzroke tem nedostatom, moramo priznati, da je tega kriva dosedanja vzgoja in izobraževanje našega naroda.

Delo socialnega organizatorja ni lahko. Ne zadostuje samo ljudi združevati. Če hoče doseči kaj trajnega, mora ljudi, katere izbira okrog sebe šele učiti in jih pripravljati za socialno delo, jih mora najprej socialno izobraževati. Seveda ni to delo prijetno. Marsikdo se naveliča tega utrudljivega dela in pusti vse socialno delovanje v nemar, a deloma pa odbija tudi ljudi, ko vidijo, da nimajo najpotrebnejše izobrazbe, s katero bi se okoristili pri socialnih prireditvah sedanje dobe in zaradi tega ljudstvo socialno dovoli ne napreduje.

Zato zahtevamo:

Naše šolstvo mora biti urejeno tako, da bo podajalo dovolj socialne izobrazbe. Vsak stan naj dobi priliko izobraziti se tudi strokovno do najvišje stopinje, da se bo mogel okoristiti z vsemi socialnimi pridobitvami moderne dobe, da bode ljudstvo moglo postati gospodarsko trdno. Prvo socialno izobrazbo bi morala dajati ljudska šola, ki je za vse stanovne skupna. Kmetijski stan naj bi nadaljeval svojo izobrazbo v kmetijskih šolah, obrtniki v strokovnih obrtnih šolah in trgovci v trgovskih. Razstave naj bi izpolnjevale strokovni pouk. A vsega tega mi nimamo in od tod veliko pomanjkanje splošne in tudi stanovske socialne izobrazbe, zato se ljudstvo ne more povspeti do povoljnega blagostanja. Ni naš namen se pečati s podrobno uredbo šol, a zahtevati moramo, da že ljudska šola mladino socialno izobražuje. Rod mora ostati zdrav, zakaj je zdrav rod more duševno in telesno napredovati. Zato bi morala že ljudska šola učiti, kako se narod zdrav ohrani. Ložje je boleznim se obvarovati, kakor se zdraviti, pa tudi ceneje. Že šolski otrok bi moral vedeti, kakšno je zdravo stanovanje, zdrava hrana itd. Šola naj bi učila, kako se varujemo zlasti nalezljivih bolezni, predvsem je-tike, kako se zdravijo škodljive razne razvade zlasti pijančevanje. Alkohol umori dušo in telo, katero postane vsled neizmernega vživanja lahko pristopno raznim boleznim. Statistika naj kaže, koliko nesreč povzroči alkohol, kako napolnjuje blaznice, koliko je požrl kmetij in v obče koliko požre narodnega premoženja.

Mladina mora imeti že neki utemeljen, a razumen strah pred takimi sovražniki njegove sreče časne in večne, da se jih bo vedel in znal izogibati.

Ljudska šola naj zbudi v srcih mladine tudi stanovski ponos. Spoznajo naj, iz kakih gospodarskih razmer so nastali naši produktivni stanovit in kako so potrebni.

Že v ljudski šoli naj dobi naša mladina pojem o zadrugištvu. Goji se naj vsaj priprosto knjigovodstvo, da si bodo gospodarji in gospodinje vsaj znali zabeleževati dohodke in stroške svojega gospodarstva, da bodo znali preračunavati kako gospodarijo.

A ljudska šola ne more dati dovolj izobrazbe posameznim stanovom. Zaradi tega je treba dati produktivnim stanovom strokovnih šol, da se vsposobijo za eksistenčni boj.

Izobrazba našega kmetijskega stanu se večinoma neha z ljudsko šolo. Za izobrazbo stanu, ki je tako važen, tako mnogoštevilen in kjer je treba tudi obširnega znanja, se ne stori skoraj ničesar. Slovenci imamo samo kmetijsko šolo na Grmu in menda še eno v Gorici, katero pa more obiskovati le neznan del kmetijskih sinov, a so tudi za naše razmere neprimerno urejene.

Primerno bi bilo, da bi se po kmetih namesto sedanjih ponavljajnih šol uvedle kmetijske nadaljevalne šole in po večjih krajih zimske kmetijske šole, kakor so v Švici in drugih naprednih deželah. A da bomo imeli sposobnih učiteljev, je treba, da je že na učiteljskih pouk v kmetijstvu obvezen in da predavajo ond res strokovnjaki. Zalostno je, ker nimamo kmetijske mlekarške šole, kjer bi se kmetijski mladeniči mogli strokovno, teoretično in praktično izvežbati v raznih panogah mle-

karstva, da bi mogli potem voditi zadrugišno mlekarstvo in to važno kmetijsko panogo dvigniti na višjo stopinjo. Sedaj si moramo pomagati s tujim materialom ali smo pa dilatantje.

Država in dežela so dolžne dati sredstev za vzdrževanje takih šol.

Nič bolje se ne godi obrtništva. Slovenci imamo edino strokovno obrtno šolo v Ljubljani, ki pa ni popolna in čipkarsko šolo v Idriji in potem smo z obrtnimi šolami pri kraju. A naše obrtništvo potrebuje strokovnih šol, da se obstoječa obrt povzdigne, ali pa uvede nova. Pri nas je precej domače obrtnosti in le žal je, da se premalo podpira. Vzemimo lesno obrt v ribniškem in vevilaškem okraju. Koliko rodbin živi od tega, a vendar država in dežela ne storiti ničesar, da bi se ta obrt povzdignila in razširila, da bi bila dobičkonosnejša. In tako prihaja, da ta obrt vedno manj donosa, ker ne more tekmovali z izdelki onih dežel, koder skrbje z obrtnimi šolami, da so izdelki čimdalje finejši, ličnejši, a tudi cenejši, ker vporabljajo stroje. Istotako je z lončarstvom. V središčih takih obrtnih krajev bi morale biti šole za dotično stroko. Te šole bi povzdignile domačo obrtnost in bi jo organizirale in vsposobile za tekmovalje na trgu. V Ljubljani seveda bi morala biti popolna državna obrtna šola.

Slovensko trgovstvo je brez šol. In gotovo je vzrok tudi to, da se ne more prav povzdigniti narodno trgovstvo. Strokovno izobrazbeni tujece je je polastil zlasti dobičkonosnejše veletrgovine. Pred vsem je nujno potreba slovenskih trgovskih šol — akademij.

A poleg strokovnih šol bi se morale prirejati razstave pridelkov kmetijstva in izdelkov obrtnosti. Na teh razstavah bi se kmetje, obrtniki in rokodelci strokovno izobraževali, ker bi premerjali razno blago in izdelke, a pridelke in izdelke bi našli iz razstave pot na svetovni trg.

Po vseh kmetijskih, obrtnih in trgovskih šolah bi se moralo poučevati postavbe o zadrugištvu, katero ima veliko bodočnost v kmetijstvu, obrtništva, a tudi trgovstvu, zato naj bi se ti stanovit seznanjali v svojih strokovnih šolah z zadrugišnim knjigovodstvom, za katero naj bi se že na učiteljskih vpeljal obvezen pouk v knjigovodstvu.

Nato predlaga resolucije.

Gostinčar: Že v ljudskih, posebno pa v nadaljevalnih šolah naj bi se vcepili nauki o kemiji.

Ravnihar: Ljudsko šolstvo bi se moralo popolnoma prevestrojiti. Berila nimajo prav nič praktičnega, najmanj pa verskega.

Rojc (Goriško): Časniki naj bi se tudi ozirali na praktični pouk, ker vsakemu ni mogoče obiskavati strokovnih šol, pa tudi nimamo jih.

Dr. Zajc: Učitelji naj bi se v učiteljskih učili praktičnih stvari, da morejo potem učiti svoje učence.

Ad a) Dr. Krek: Konstatira, da ravno pri tej točki čutimo, da učiteljstvo ni v naših vrstah. Pozdravljajo torej tisti izmed učiteljstva, ki ste se udeležili našega zborovanja.

G. Janc govori krasno o delu kateheta pri tem delu, zlasti kako lepo razlaga katehet lahko na podlagi svetih zgodb posamezne točke te resolucije.

Rihar: Učiteljstvo je sicer nam odušeno, toda semintia se dá dobiti ta ali oni učitelj tudi za delo zlasti v naših društvih.

Ad b) Dr. Krek: V zimskih tečajih naj bi se praktično predavalo o kmetijstvu. Podpirale nas bodo gotovo kmetijske šole in »Zadruga zveza«. A tudi med nami se dobe ljudje, ki bi prireiali take kmetijske tečaje, ki bi ljudi pripravili do branja strokovnih knjižic. Češki kmet je ravno radi tega tako napredoval.

Zgur (Brezovica): Zimski tečaji bi mnogo pripomogli k temu, da bi se omejilo izseljevanje, ker bi se poučili o zboljšanju kmetijskega stanu. Priporoča posebno mlekarstvo.

Krek: Po mlekarah se bo zboljšala živinoreja, travniki, hlevi in vse drugo. Pri nas je mnogo takih krajev, ki bi lahko postali »Pinzgau« za slov. jug. Tisočaki bi ostali lahko doma.

Jekovec: Kmet. tečaji bi bili najbolji potrebni tam, kjer ni nobenega takega društva.

Dr. Krek: Ugovarja predgovorniku, ker drugače kot v društvih ni mogoče doseči rednih shodov.

Pelc: Za šolske vrtove, ki naj bi bili vzor za sadjerejo, naj bi skrbela občine in tudi kaj prispevale. Pozneje pa se naredi sadjar-ske zadruge.

Rejc: Če se dobi kje kak tak kmet, naj bi dalil nasvete o umnem kmetijstvu.

Ravnika: Ustanavljajo naj se kmetijske zadruge, ki bodo skrbale za vse panoge kmetijstva.

Premrou (Goriško): »Kdor veliko objema, malo stisne.« Če se peča zadruga z vsemi panogami, potem bo kmalu propadla, ker organizmi s preširokim delokrogom ne uspevajo.

K točki č in d govori Premrou o strokovnih knjigah in njih potrebah za strokovne šole. Ig. Hartman opozarja na žalostne tozadevne razmere na Hrvaškem, kjer prevladuje ondoto trgovalstvo žid. Dr. Krek opozarja na pomen novih železnic za našo trgovino. Bajuk priporoča obisk trgovskih šol. Podlesnik pa skrbi za naraščaj samostojnega slovenskega trgovstva.

Janez Sadnik o ranah kmečkega stanu.

Vsak trezno misleči človek dolžan je po svojih zmožnostih skrbeti za zdravi razvoj v človeški družbi in ravno vsled tega hočem jaz danes tu tri skeleče rane pokazati, katere ovirajo zdravi razvoj v človeški družbi, zlasti v srednjih in nižjih slojih. In pri vsaki skeleči rani hočem tudi lek ali zdravilo nasvetovati, da se iste rane ozdravijo.

Prva skeleča rana, katere ovira zdravi razvoj v človeški družbi je: požrešnost in škodoželnost lovske divjačine; čudno se vam bo to zdelo, pa hočem dokazati. Ako bi ne bilo zajčje požrešnosti, bi lahko v naši kranjski deželi, na sto in sto tisočev sadnega drevja več rastlo kakor ga sedaj raste. In vsled tega bi mi svoječasno, lahko veliko sadnega mošta napravili in to bi bila okrepčivna hrana, za naš delavski stan. Kupica poštenega, domačega sadnega mošta, kosček kruha in pa kosček sira, bi bil boljši nadomestek za naš delavski stan, kakor je žganjipitje. In taka hrana bi služila za zdravi razvoj človeški družbi, nikakor pa žganjipitje; ne služi za zdravi razvoj, temuč je rak — rana na našem narodnem telesu. Vprašanje nastane, ko vendar živimo že v dvajsetem stoletju, zakaj nismo dosedaj za toliko napredovali, da bi bili pitje omejili, oziroma odstranili ga in zakaj nismo do sedaj toliko napredovali, da bi bili boljši nadomestek iznašli za naš delavski stan kakor je žganjipitje?

Požrešni zajec je vzrok, kakor sem že omenil, da bi v naši kranjski deželi na sto in sto tisočev, sadnega drevja več rastlo, kakor ga sedaj raste, ako bi ne bilo zajčje požrešnosti. Torej je zajec, smrti vreden!

Sedaj pa naj pridejo srne na zatožno klop! Srne tudi niso tako nedolžne, kakor jih strastni lovci hvalijo, kajti srne veliko škodo napravijo na polju kjer so jim zemljišča pristopna. Posebno pa hočem srnjaka pridržati na zatožni klopi, kajti srnjak nam dela zelo občutljivo škodo na mlademu, gozdnemu drevju. Srnjak ima čez zimo svoje rogove z neko kosmato kožo porasčene in ravno spomladni čas, ko je gozdno drevje najbolj meževno, ga pričnejo kosmati rogovi silno srbeti in vsled tega se začne srnjak ob mlado, gozdno drevje drgniti s svojimi rogami. Najrajši si zbere, približno od dva do tri metre visoko drevo in ako so mecesnovi nasadi, se gotovo mecesna loti. Ako pa ni mecesnov, se pa hoje ali smreke loti in s tako srditostjo drgne ob isto drevo, da v malem času ves lubad oddrgne od golega lesa. In kadar je do golega lesa lubad oddrgnil, potem mu isto drevo več ne ugaja, kajti pregledko se mu čuti pod rogi in si gre dalje povoljnega drevesa iskati, ter se toliko časa od drevesa do drevesa drgne, da si vso kosmato kožo s svojih rogov izdrgne. Na ta način veliko gozdnih dreves uniči; ako bi mi po malem v poštev jemali, da vsakemu gozdnemu posestniku na leto od tri do štiri gozdna drevesa vniči, bi bilo to v teku desetih let od 30 do 40 gozdnih dreves uničenih. V teku 40 let, ako bi ista drevesa rastla, bila bi po najnižji ceni vredna na licu mesta od 5 do 10 goldinarjev eno drevo. Iz tega je razvidno, kako veliko škodo napravlja srnjak na mladem, gozdnemu drevju. Jaz pa vendar ne bom tožil srnjaka, da bi ga k smrti obsodil, ampak najmilostnejšo tožbo hočem proti njemu izreči to: da naj bode kmet enakopraven s srnjakom; to se tako razume, da naj postava tako dobro varuje kmeta, kakor srnjaka.

Sedaj pa naj pride gospod dr. Tavčar na zatožno klop, kajti on je rekel, da so kmetje zadovoljni z današnjim načrtom lovskega zakona. On presojuje s tega stališča to, ker se tako malo tožb vloži na deželni odbor, proti požrešnosti lovske divjačine. Mi kmetje pa to prav dobro vemo, da bi bilo brez pomena, vraga pri hudiču tožiti; ravno tako bi bilo brez pomena na današnji deželni zbor tožbe vlagati, proti požrešnosti lovske divjačine, dokler so v pretežni večini v deželnem zboru naši kmetiški nasprotniki. In kdo so ti nasprotniki? To so pa nekateri grofi in baroni; dasiravno so veleposestniki, pa so vendar silno neveščji o kmetiškem stanu. Saj tudi njim zajec veliko škodo napravi, na njihovi imovini, posebno po vinogradih; zlasti pri onih na novo zasajenih cepljenih trtah, pride požrešni zajec in jim pogrizne in pokvari na novo zasajene, cepljene trte, tako kot na mojem zelniku zelne sadike. Pa isti grofi in baroni, si iz tega nič ne storijo, temveč nasprotno trdijo, tako da si ne pridejo nikoli v nasprotje s kmetijstvom in lovsko divjačino. Toraj od takih nevednežev ne moremo nobene pomoči pričakovati v deželni zbornici. Kmetiški nasprotniki v deželni zbornici so še nekateri strastni lovci. Strastni lovci niso bili še nikoli prijatelji kmetiškega stanu in tudi nikoli ne bodo. Dr. Tavčar je tudi nekoč rekel da so po deželi le nekateri hujšaki, ki požrešnost lovske divjačine pretiravajo. A jaz bi dr. Tavčarju tole svetoval: da ako hoče biti on cel advokat, bo moral še praktične poskušnje napraviti s požrešnostjo lovske divjačine.

Najbolj hitro bi isto poskušnjo napravil tako: naj si vjame par zajcev in naj jih zapre v svoj lastni vrt, pa bode kmalu poznal zajčjo požrešnost. Ako ima dr. Tavčar še kaj poštenosti v sebi, bo potem tako strogo zajca obsodil, kakor ga jaz tožim. Dr. Tavčar tudi tega ne ve, da še veliko ognja pod pepelom tli, proti današnjemu načrtu lovskega zakona in proti požrešnosti lovske divjačine.

Sedaj pa naj pridejo še vsi oni gospodje na zatožno klop, kateri so isti glasovit načrt lovskega zakona napravili in isti policijski red zraven prikrojili. Tukaj, se bomo imeli priliko prepričati, kako nizko je ponižan kmečki stan, pod štirinogato lovsko divjačino in prepričali se bomo, kako so vedno kmečkemu stanu pasti nastavljene po današnjem načrtu lovskega zakona. Kako so pa istim lovskim podjetnikom ta mala vratca odprta puščena, da ven smukne brez odškodnine, oziroma z majhno odškodnino, to hočem z nekaterimi prilikami dokazati.

Bil je namreč kmet stare korenine poštenjak in prišel je zajec in mu veliko škodo napravil, na njegovih sadnih drevesih. Ta kmet zahteva na pristojnem mestu, odškodnino za svoja drevesa; toda tam na pristojnem mestu, temu kmetu past nastavlja. Vprašajo ga: Prijatelj, si bil li zavaroval svoja sadna drevesa jesenski čas? Mogoče si jih bil ogradel s kakim trnjem ali s kako slamo ovil, ali z beležem pobelil? Kmet je bil razžaljen vsled tega vprašanja in je rekel: Kaj pa mislite od mene, da sem jas vaš suženj, ali pastir za vašo lovsko divjačino? Saj so že zdavnaj občinski plovoti postavno odstranjeni in vi hočete mene v neko novodobno tlako potiskati, da bi jaz svojo imovino, pred lovsko divjačino gradil. Imam pač nujeješe delo jesenski čas, namreč poljsko, poljske pridelke pod streho spravljati; treba je drva in nastilo k domu pripraviti, ko se po zimi rabi, in ne preostaja mi časa, da bi se z lovsko divjačino ukvarjal.

Priznati moramo, da je ta kmet imel zdrava načela. Toda on ni tega vedel, kako nizko je kmetiški stan ponižan pod lovsko divjačino in so mu tam na pristojnem mestu povedali: Ne boš dobil nič odškodnine, zato ker nisi bil zavaroval svojih sadnih drevesec. Tako so bili tega kmeta v prvo past vjeli, ko so mu jo nastavili in obenem je lovski podjetnik smuknil skozi ta mala vratca brez odškodnine.

Drugi slučaj. Bil je pridni sadjerejec in se več let trudil v potu svojega obraza s sadjarstvom in tudi k temu sadjerejcu pride zajec, ter veliko škodo napravi na njegovih drevesih. Vsled tega gre na pristojno mesto in zahteva odškodnino, toda tudi temu sadjerejcu, tam past nastavlja; vprašajo ga: Ali je vže dolgo časa, kar si zapazil na svojih drevesih storjeno škodo? Sadjerejec prizna, da je že dvajset dni, kar je škodo zapazil, pa mu vsled tega na pristojnem mestu povedo: Ti prijatelj, ne dobiš nič odškodnine, si termin zamudil; bi bil moral o pravem času naznaniti storjeno škodo. Tako se lovijo v pasti pridni ljudje in lovski podjetnik je oproščen odškodnine.

Tretji slučaj; v tem sem zapopaden jaz. Pride zajec in napravi na mojih sadnih drevesih več kot za 15 gld. škode in tudi jaz zahtevam odškodnino. A tam, na pristojnem mestu, tudi meni razne pasti nastavlja, toda prepričam jih, da odškodnino mi morajo plačati. Ker pa jaz dobro vem in poznam lovske podjetnike, kako neradi plačajo kako odškodnino vsled lovske divjačine, sem zahteval namesto 15 gld. le 10 gld. in lovski podjetnik mi tudi tega ni hotel plačati. Vsled tega pride cenilna komisija in ta je meni storjeno škodo po zajčji požrešnosti cenila na 4 gld. Ko je bila ista škoda cenjena, pod polovico mojega zahtevka, bil sem jaz obsojen, cenilni komisiji stroške plačati. Torej tako se godi sadjerejcem po današnjem načrtu lovskega zakona.

Sedaj po pogledimo na nasprotno stran, kako s pridom je lovska divjačina zavarovana. Gorje tebi človek! ako bi si kako lovske divjačino prisvojil; ti bodeš kaznovan, da bodo kosti po tebi pokale. Boljše bi bilo iz hleva kako govedo ukrasti in isto v svoje namene porabiti, pa ne bodeš za isto tako kaznovan, kakor če si si kako malovredno lovske divjačino prisvojil.

Poglejmo še nekoliko policijski red, ki je prikrojen k današnjemu načrtu lovskega zakona; tam je črno na belem tiskano, da smejo lovci pse in mačke pobijati, ako se iste živali le nekoliko metrov predalec od hišnega stana oddaljijo. Puška poč, pes ali mačka se zvrne na tla, vsled tega ni nobene pravde ne milosti, kar tiho bodi, pa potrpi! Jaz bi pa vprašal take postavodajalce: so se li domislili, da se tudi psica ali mačka plemeni ob svojem času, po svojem naravnem nagonu? Tedaj se imenovane živali dalje zatečejo od hišnega stana, nego je samemu gospodarju ljubo, in gospodar pa ne more vedno na vrvi imeti privezanega psa ali mačke, kajti s tem bi ovrnil njihov delokrog v varstvo svoje imovine.

Torej gospodje postavodajalci, ako niste tega premislili, je dovolj žalostno, da se taki nevedneži pri postavodajalni mizi nahajajo. V nasprotnem slučaju pa, da ste se vi gospodje postavodajalci domislili in prav dobro vedeli, da se tudi psica ali mačka plemeni ob svojem času, po svojem naravnem nagonu, in ste vkljub temu oni trdi policijski red napravili, ste pa s tem svojo krutost pokazali napram kmetiškemu stanu, da mu ne privoščite najbolj zvestega čuvaja, kakor je pes ali mačka, ki mu po najbolj znižani ceni njegovo kmetijsko imovino varujeta. Torej s takimi postavodajalci ne moremo biti zadovoljni pri postavodajalni mizi. Vsled tega ven s splošno in enako volilno pravico, da se bode tudi kmetiški glas pri postavodajalni mizi slišal.

Sedaj pa naj pridejo strastni lovci na zatožno klop, in kateri so ti? Strastni lovci so tisti, ki lovske divjačino pomnožujejo sebi v prilog in na veliko kmetiško škodo. Kaj je prav za prav lovska divjačina? Lovska divjačina je najbolj preporni predmet proti kmetiškemu stanu, vsled lovske divjačine največji politični prepiri in sovraštva izhajajo proti kmetiškemu stanu. To smo že večkrat imeli priliko opazovati, kako so strastni lovci nasprotni kmetiškemu stanu in pri zborovanju na sv. Stefana dan preteklega leta v Ribnici. Tam so se strastni lovci v pravi nagoti pokazali, ko so om divjaški koncert igrali. In kdo so bili pa še oni drugi, ki niso lovci, pa so vendar tisti škandal podpirali pri zborovanju? Tisti so bili pa nekateri po strastnih lovcih vpijanjeni ljudje, in od takih lahkomišelnih ljudi se da lahko misliti, da, ako bi sedaj Kristus po svetu hodil, bi ga bržkone bolj po znižani ceni prodali, kakor ga je bil Judež lškarjot prodal.

Od teh strastnih lovcev smo se pač tole navadili, da, dokler ne bode zajec postavno iz kranjske dežele potrebljen in dokler ne bode kmet s srnjakom enakopraven postal, za toliko časa ne voliti nobenega strastnega lovca niti v deželni, niti v državni zbor, in tudi ne voliti nobenega takega kandidata, katerega bodo strastni lovci priporočali. Kajti nekateri strastni lovci so taki, da jim ni nobeno sredstvo preveč predržno, da jim le služi v dosegu njihovega samopridnega namena. Nekateri strastni lovci tudi lisice zastrupljajo, in to se godi ne daleč od hišnega stana; vsled tega je že več maček in psov pocapalo. Lahko se prigodi, da dobi pes ali mačka strupa v se in prideče na svoj dom, izpljuva strup na živinski krmi ali poleg korita, kjer se prešičem hrana poklada in na ta način se prav lahko zastrupijo one domače živali, ki vedno pod domačo streho živijo.

Dalje sem večkrat slišal izkušene ljudi češ: kam so naša ljuba tičeta prešla? Svoje dni smo imeli veliko ptičev, vsake vrste pevec, ki so preletavali po našem sadnem drevju in škododelne golazni obirali, sedaj so nekam naša ljuba tičeta prešla. In res je tako: toda naša tičeta je lisice zastrupljenje uničilo. To se prigodi tako-le: Lisica dobi strupa v se, potem pa svoj kožuh za toliko odnese, da je lovec dobiti ne more, lisica pa mora poginiti in o svojem času začne lisice meso razpadati. Tičeta pa, ki so vsi mesojedci, hitro zaduhajo, kje bi se kaj dobilo za njihov želodec, priletijo, se navžijejo zastrupljenega lisicega mesa in vsled zastrupljenja pocapajo.

Vsled tega je potreba zaprositi naše poslance, da potrebne korake storijo, da se lisice zastrupljenje strogo prepove; saj če so kaj prida lovci, lahko lisice postreljajo ali pa v pasti polovijo.

S tem sem nekoliko dokazal škododelnost lovske divjačine in samopridnost lovskih podjetnikov; obelodanil sem tudi, kako v kritičnem položaju se nahaja naš kmetiški stan, sedaj ko se v pretežni večini naši kmetiški nasprotniki v deželni zbornici. Naj bi bilo priporočeno našim gg. poslancem, da po svoji možnosti delujejo za enakopravnost med kmetiškimi stanom in lovske divjačino.

Bolj sramotno in bolj nizkotno se kmetiški stan vendar ponižati ne more, kakor, ako se zahteva enakopravnost med lovske divjačino in kmetiškimi stanom, in to se razume tako, da bode postava varovala kmetiški stan, ravno tako, kakor lovske divjačino, izvemšji zajca. Zajec pa naj nima prostora na prostem, kajti zajec je volčjega značaja od pete do glave in od glave do pete nima nobene poštene dlake na sebi. Kdor hoče zajca negovati in se z njim veseliti, naj ga ima le zaprtega v svojih lastnih prostorih. A zajec naj nima prostora na prostem, kajti on poleg sadnega drevja na raznih predmetih za več kot sto % škodo napravi, kakor je resnično sam na sebi vreden. Torej vsled tega naj bode zajec postavno škodljivcem proglašen, kakor so ropne živali, da ga bode smel vsaki pobijati, kdor ga utedne.

Druge skeleča rana, ki ovira zdravi razvoj v človeški družbi, so od nekaterih neimovitih starišev obljubljene **prevelike dote**. Je že tako v človeški družbi na zemlji, da se hoče marsikateri človek jačjega, imovitejšega pokazati, kakor resnično je. Vsled tega marsikateri stariši prevelike dote obljubijo svojim otrokom, in take hčerke, ki so si v svesti velike dote, mogoče 1000 gld. ali še kaj več, take so navadno visokega duha in nič kaj rade se nočejo učiti gospodinskih dolžnosti. Se omoži, pride k svojemu možu, pa ne zna kruha speči, ne zna žganec skuhati, ne zna postelje postlati, še pravilno ne zna po hiši smeti pomesti. Namesto da bi svoje gospodinske dolžnosti izpolnjevala in svojega moža razveseljevala, se pa kuja, češ: Naj pa moj tisočak dela, saj sem bogata.

Še marsikatero slabo posledico bi lahko navedel vsled prevelikih dot, pa se hočem omejiti in nasvetovati lek ali zdravilo proti prevelikim dotam. Naj bi se postavna naredba napravila takole: Kadar bi stariši določevali svojim otrokom doto, bi se moral, prvič: prevzitek za stariše odračunati. Potem pa naj le povolno stariši določijo doto svojim otrokom, kakor hočejo; toda ako bi stariši prekorčili svojo mejo, da bi več dote obljubili svojim otrokom, kakor obseže njihova imovina, potem naj bi bilo isto neizvršljivo, da bi se tudi po eksekutivni poti iztirjati ne dalo in to bi bil pravi lek prevelikim dotam. Kajti potem ne bi mladeniči tako silno glilihi za velike dote, kakor za kako štirinogato žival; saj resnično je največja in najboljša dota na dlani, pa tudi v glavi. In ako so zares imoviti stariši, saj lahko pozneje svojo imovino izročijo iz roke v roko, ne da bi še notarja zraven plačevali, in vedno je boljše, pozneje imovino otro-

kom izročiti, kakor pa od otrok nazaj miloščinjo prositi.

Tretja skeleča rana, ki ovira zdravi razvoj v človeški družbi, je pa tudi z prevelikimi dotami v zvezi. In to je: **izseljevanje naših mladih mož v daljno Ameriko**.

Mladenčji v svoji mladeniški gorečnosti, takrat, ko si zlate gradove pod nebom slika in v tem položaju marsikateri mladenič prevzame po svojih stariših zelo preobloženo posestvo, in to večidel zaradi prevelikih dot. Potem se oženi, mogoče da tudi veliko doto prižen in žena se mu je vknjižila za nasprotno, vsled tega se mladeniška gorečnost za nekoliko poleže, prične hladne račune delati, kako mu bode njegovo posestvo donášalo. Pa računaj gori, računaj doli, vedno pride do tega zaključka, da bode moral prejeti pozneje utočiti v svoji lasni zemlji; misli si: Tega pa ne, in hajdi v daljno Ameriko si sreče iskati. Rečeno, storjeno, mladi mož zapusti svojo mlado ženo, ravno življenja razvájeno, jo pusti tri, štiri ali pet let ali mogoče za vedno, mož je tam v daljni Ameriki svoj krščanski značaj zgubil, take mlade žene pa, ne rečem, da povsem, vendar pa večidel, živijo tako, da ni priporočljivo.

Hočem pa zdravilo ali lek nasvetovati proti izseljevanju v daljno Ameriko. Ne bomo tega priporočali, da bi se proti izseljevanju kake stroge naredbe napravile, ker dobro poznam naše ljudstvo, kajti naše ljudstvo je preveč idealno, je zelo živahnega značaja in tako ljudstvo se ne da zaustaviti s kakimi strogimi naredbami. Nasvetoval bom neko ljubeznivo in trdno vez, ki bi naše mlade in krepke može na domačo grudo privezala. In to naj bi bila uravnava obrestne mere, namreč naj bi se postavno obrestna mera tako uravnala, da bi se s pet odstotnimi obrestmi v teku tridesetih let tudi kapital izplačal.

In to bi bila ista ljubeznjiva in trdna vez, ki bi naše mlade može na domačo grudo privezala in jih varovala pred izseljevanjem v daljno Ameriko. To bi bil pravi izbris črnih bukev kmetiškega stanu in to bi bilo pravo reševanje socialnega vprašanja, kajti oni magnati, oni kapitalisti, ki imajo svoje kapitale naložene po posojilnicah, bi prav lahko nekoliko od svojih kapitalov popustili v prilog onim pridnim ljudem, ki redno donášajo obresti svojim upnikom. In taki ljudje so zares podobni pridni čebelici. Ako bi pa mi pridni čebelici v njenem panju le prepogostokrat sat za satom izpodrezavali in si med zase izkoriščali, bi tudi pridna čebelica bila prisiljena svoj panj zapustiti in bogve kam se zaleteti. Ravno tako se godi našim mladim možem, ki se izseljujejo v daljno Ameriko.

II. delo.

Premrou: Če hočemo rešiti kmečki stan, moramo urediti organizacijo hipotekarnega kredita.

Govornik priporoča združen zavod za amortiziranje hipotekarnih dolgov. Izborni govor priobčimo v celoti.

Dr. Z a j e c utemeljuje nato obširno resolucije (e, f, g). Njegovo predavanje smo priobčili že včeraj in nadaljujemo danes.

Trojno zlo. Jetika. Njena zgodovina.

Skrb za javno zdravstvo nam kali trojno zlo. To so tri velike ljudske bolezni — je-tika, alkoholizem in sifilis.

Ni si moči misliti socialnega dela, ne da bi se borili proti temu trojnemu zlu. Potrebo tega boja so spoznale vse kulturne države, v program svojega socialnega dela so sprejele ta boj vse resne politične ljudske stranke. In dela se in se »deluje«. Statistika pa razkriva, kje dela se in kje samo »deluje«.

Kar prebiva človeški rod na zemlji, je bila jetika njegova nemila spremljevalka. Vsaj najstarejša zgodovina zdravilstva nam spričuje to. Jetiko je poznal že oče zdravilstva, Hypokrates (400 l. po Kr.). Imenoval jo je phthisis (razpad ali gnijoloba). Seveda ni razrešil bistva jetike.

Areteus (50 l. pr. Kr.) je trdil, da je jetika napačna konstitucija organizma. Neredno življenje in škodljivi zunanji vplivi jo vzbude iz te napačne konstitucije k razvitku. Da je jetika nalezljiva bolezen, je sumil že Areteus, da je neozdravljiva, o tem je bil prepričan.

V srednjem veku je veljala jetika za silno nalezljivo bolezen. Ta pretiranost je imela svoj izvor v praznoverju in je rodila mnogo strahu. Znamenita anatom Valsalva in Morgagni se nista upala jetičnih bolnikov niti secirati.

Leta 1782 so v Neaplju s kraljevega prestola razglasili nalezljivost jetike kod dogmo, o kateri ne sme nikdo dvomiti. Iz pretiranega strahu pred jetiko so izvirale pametne zdravstvene odredbe: sežigali so obleko in posteljno opravo jetičnih mrličev, kar je bilo za oni čas prav pametna odredba.

Jetika je veljala za neozdravljivo bolezen celo v novejšem času. Laonec je rekel: »Dan-danes je vsak strokovnjak prepričan, da je jetika neozdravljiva. Narava samo more podpirati ozdravljenje, umetnost tega ne zna.« Vendar pa se je Laonec kesneje spreobrnil in je prišel do prepričanja, da je tudi jetika ozdravljiva bolezen.

Stoletno meglo, katere je odevala bistvo jetike, je razrušil l. 1882 na berolinskem kongresu R. Koch, ki je razkril strmečemu svetu vzročitelja jetike, bacillus-a tuberculosis.

Kaj je bacillus tuberculosis? Kako se z njim okužimo?

Kochovo odkritje je neprecenljive vrednosti; boj proti jetiki je prišel v znanstven tir; boj proti bacilu jetike, je boj proti tuberkulozi sami. Ta boj ima znanstveno podlago, je lažji, uspešnejši, ker je radikalen.

Bacil jetike spada med glivice ali bakterije. Bakteriološko je dobro znan. Za nas zadostuje le nekaj opazk o tem bacilu.

Bacil jetike je drobna palčica podobna glivici, 2—4 tisočinke milimetr dolga, negibljiva in zelo odporna. Množi se le v živalskem ali človeškem telesu, ali v umetnem hranilu. Na prostem se ohrani dolgo časa, ne da bi izgubil svojo nalezljivo moč, le solnčni žarki ga uničijo v kratkem času. Solnce je najboljši protivnik in uničevatelj bacila jetike.

Jetika ni izključno le človeška bolezen. Za jetiko obolijo tudi živali. Govedo, kunec in morski prešički so najbolj dovzetne živali za jetiko. Le pes je edina domača žival, ki ne pozna te bolezni.

Nalezemo se bacila v prvi vrsti z vdihavanjem okuženega zraka.

Jetičen človek izkašlja s krlji velike množice bacilov. Ti krlji se posuše v prah, veter dviga prah in zrak se okuži. Kdor ne preneha dihati s takim prahom okužen zrak, postane jetičen.

Živila kupujemo, kupujemo sadje. Oboje je morebiti inficirano, ali jih okužimo sami, če si nismo pred jedjo umili okuženih rok. Če pojemo s hrano zadosti bacilov, postanemo jetični.

Ob vsaki priliki in nepriliki si človek rani kožo. Če se rana zanemari in ne zaveže, pridejo na rano lahko bacili. Neznatna praska, ki je sicer brezpomembna, postane prav pogosto neprevidezno usodepolna.

Jetika — socialno zlo.

Jetika ne prizanesi niti otroku niti starcu. Vendar je pa zlasti nevarna starosti od 10—30 let. Jetika je bolezen najlepše dobe človekove, to je doba dejanja in nehanja, ko si vsi stvarja človek svoje socialno stališče; pač žalostna resnica!

Dijak zapusti gimnazijo. Z najboljšimi nadami hiti v svet, da se vrne na dom kot zrel mož. A na tej, slovenskem dijaku prežalostni poti, ga dohitijo jetika in ga položi v prezgodnji grob.

Cvetoča mladenka postane srečna zakon-ska mati. V dveh, treh letih objokuje nesrečen mož smrt svoje vsled jetike umrle ženske. Otroku zgubi skrbno mater.

Težko že čaka skromna družina, da sinko dovrši vaješniška leta. Vajenec postane pomočnik, služi kruh in pomaga še starišem. V lepi dobi 20 let nesó pogrebci za jetiko umrlega pomočnika v grob hladni.

Stopite z mano v majhno, temno sobo. Zove me tja moj poklic. Na postelji leži blede žena, upalji lic, podobna smrti. Na tleh se igrajo trije otroci. Neprijeten vzduh nam vdari v obraz.

Ko me bolnica zagleda, pade v pretresljiv jok. »Zelega sem Vas, g. zdravnik, čeprav vem, da zame ni pomoči; vem, da me kmalu reši Bog, ali otroci, otroci!«

Boleče se ozre na male črvice, ki so se poskrili po kotih; strah jih je tujega moža.

»Uboga žena, kje pa imate moža«, vprašam jo sočutno.

»Ah mož, moj mož! Sel je v Ameriko že pred letom.«

»Pa Vam nič ne pomaga?«

»Nič, g. zdravnik, prav nič. Niti ne piše ne, če še živi; jaz sem pa z otroci vred taka reva. Bolnišnica bo že skoro pri kraju, ker ležim v postelji nad eno leto. Gospod zdravnik, prosite zame!«

»Kako je vendar mogoče, da je pozabil Vaš mož na Vas in na svoje otroke?«

»Veliko vreden ni bil nikoli. Saj veste, kaj je pijanec!« odgovori uboga žena ihtočim glasom.

Vedel sem vse. Cvetočih lic in krepkega zdravja je vstopila bolnica v tovarno. Možila se je, a dobila je pijanca. Mož pije, a žena skrbi zase, za otroke in za pijanca. In posledica? Čuli ste ravnokar.

Žena umrje kmalu, otroke vzame občina, kaj bo ž njimi, zná Bog!

Gospoda moja! Naj li Vam še dalje rišem vse gorje, katerega mati je jetika. Zastoj! Rečem le: Ko bi mogel odstraniti zator, ki zakriva našim očem to gorje, potem bi mogli Vi presoditi velikost in težo tega gorja!

Jetika — ljudska bolezen.

Jetika je ljudska bolezen v pravem pomenu besede. Dobra sedmina ljudi umrje vsled jetike. Ta številka je splošna, ne ozira se ne na krajevne, ne na stanovske razmere. Všteti so tudi takozvani »boljši« krog.

Če pomislimo, da je jetika kot prava ljudska bolezen v prvi vrsti bolezen produktivnih stanov, bolezen kmeta, obrtnika in delavca, stanov, ki so stebel človeške družbe, potem presodimo, kako ogromno socialno škodo dela jetika človeški družbi.

Manjka mi statistike za Kranjsko. Važna bi bila ta za nas in poučna. Ali zdravstvene razmere pri nas brez dvoma niso najboljše. Povsod pa, kjer se je jetika statistično proučila, so bile številke žalostne, in njena škoda na gospodarskem polju je povsod ogromno visoka.

Naj Vam povem še par številke! Leta 1894. je umrlo vsled jetike v naši državi 80.000 ljudi, na Ogrskem 60.000. Najbolj pobira jetika ljudstvo na Ruskem, potem v naši državi, manj na Nemškem, najmanj na Angleškem. — Največ je bolni je tam, kjer so socialne razmere zanikarne in gmotno stanje prebivalstva slabo, najmanj pa tam, kjer je ljudstvo izobraženo in v ugodnih razmerah.

Iz tega vidite, da nima Avstrija prav nobenega vzroka, da bi se z svojimi zdravstvenimi razmerami smela pohajati.

Navedena dejstva nas silijo k edino pravi odločitvi, k obrambnemu boju.

Socialno delo ne bi smelo poznati manjše potrebe, kakor brezobziren in trdovraten boj proti največji in najgorji ljudski bolezni.

So ljudje, in žalibog ljudje, ki kaj štejejo

v socialnem življenju, pa vendar pravijo: »Ah, kaj se bomo borili brez potrebe, kaj bomo poslušali higijeno in medicino, saj bolezen je bila, bolezen še bo, ko tebe in mene na svetu ne bo«, kakor poje verzirana narodna pesem.

Tem ljudem v odgovor velja le pomilovalen posmehljaj!

Vprašanje je le to: Je li boj mogoč in obeta biti vpešen? Higijena in medicina pravi »da«. Potrdi to pa tudi skušnja.

Z organiziranim bojem je mogoče omejiti jetiko na oni minimum, ki je s sedanjimi sredstvi dosegljiv.

Iz tega pa sledi, da boj proti jetiki ni samo potreben, ampak ta boj je dolžnost občine, dežele in države.

V raznih državah se je že mnogo storilo. Tudi v Avstriji se je že mnogo, prav mnogo »delovalo«, ali malo, bore malo storilo. Govorili so kilometre dolge govore in popisali cente papirja. Izdajali so postave in zdravstvene odredbe, seveda, če jih je sankcioniral kapitalizem. Ljudstvu so ukazali pljuvati v robce, ne na tla, jesti svež beačsteak in forele, stanovati v zračnih, svetlih sobah in hoditi na letovišča! Dali pa mu niso sredstev, da bi to izvršilo.

Se preje so »potuhtali« postav, da bi se pokazali v socialni gloriiji. Hiše naj bodo proste davka, če so se zidale, da v njih stanujejo delavske družine za malo najemnino. Postavo pa so zveržili tako »kumštno«, da je le malo deležnih te postavne dobrote. In ta davčni vijak, ki nima trohice smisla za socialne potrebe ljudstva, brez dvoma ovira tudi ta napredek zdravstvenih razmer, pa naj kdo stokrat reče »ne!«

Deklica in deček morata biti stara 14 let, da smeta postavno stopiti v delo, kakršnokoli.

Ali je 14-letni deček res sposoben za tovarniškega delavca zato, ker to postava pravi, in 14-letna deklica naj je sposobna za tobačno tovarno, ker to postava govori!?

In vendar ni odvisno samo od starosti organizma, če je sposoben za to ali ono delo, ampak je od drugih važnejših momentov. Postava teh ne vidi, ne pozna.

Dovolj o tem. Upamo vsi, da pride čas, ko bo delal postavne zdrav človeški razum.

Boj proti jetiki sloni na sledečih resnicah:

1. Jetika je nalezljiva bolezen.
2. Povzročja jo bakterij, bacillus tuberkulosis. Prenese se od človeka na človeka, posredno ali neposredno, in od jetičnih domačih živali.

3. Za jetiko zbolé ljudje, ki so k tej bolezní nagnjeni najprej. To osebno nagnjenje je ali prirojeno, ali pridobljeno vsled nereda ali pomanjkanja življenja.

4. Jetika je posebno nevarna rastočemu organizmu. Absolutno varna ni nobena starost.

5. Jetika je zvesta tovaršica revščine, nevednosti in neumnosti.

6. Jetika je kronična, v začetku razvoja ozdravljiva bolezen.

To so temeljne resnice, na katerih naj sloni obramba proti jetiki.

Ljudska izobrazba in ugodne gmotne razmere so najboljša opora uspešnega boja. Zato stremimo po ljudski omiki, in borimo za njegovo blagostanje.

Prvi poduk deli šola. Ali v moderni šoli ne najdemo pouka o higijeni nič. K večjemu se bere v čitanki, da si jutraj, ko vstaneš, umij roke in obraz, ker to je zdravo. Zahtevamo poduka o higijeni že v šoli!

Za šolo nadaljujejo ljudsko izobrazbo razna društva. Mnogo jih je in mnogo bi lahko storila. Društva naj skrbje za dobra predavanja in poljudne, lahko umljive spise. Z vstrajnostjo se doseže mnogo.

Izobrazba ima dvojno vrednost. Ljudstvo bo znalo samostojno voditi boj proti svoji najhujši škodljivki; vsprejelo pa bo tudi vsako zdravstveno odredbo kot koristno stvar. Predsodkov ne bo, skrb za javno zdravstvo ne bo pri njem novotarija, katero si izmislijo oni gori, ker nimajo sicer nič dela.

Produktivne stanove podpirajmo v njih težnjah po zboljšanju njih gmotnega položaja! Pozornosti zasluži zlasti delavstvo. Zboljšanje plač, in znižanje delavnega časa delavstva, je utemeljena in pravična zahteva tega stanu.

Če se borimo za ljudsko izomiko in njegovo blagostanje, se borimo proti največji ljudski kugi, proti jetiki.

Pesimističen nazor, da je jetika neozdravljiva bolezen, retardirajoče vplival na razvoj ljudske bolezni, je retardirajoče vplival na razvoj in uspehe zdravljenja jetičnih bolnikov do najnovejšega časa.

Ko so pa Laenec, Brehmen in drugi znanstveno dokazali, da je jetika ozdravljiva, prišlo je do vselega gibanja.

Brehmen sam je ustanovil zdravilišče za jetične. Primerno ozračje, zdrava, tečna hrana in higijena so vsi momenti, ki podpirajo zdravljenje. Zato je Brehmen v svojem zdravilišču v Zörbersdorfu združil vse te momente in kmalu je mogel poročati v mnogih srečnih uspehih.

Po görbersdorfskem vzorcu se je zgradilo mnogo zdravilišč. Brehmerjev učenec Dettweiler je na primer zgradil zdravilišče v Falkensteinu na Tavnju.

Na Nemškem je bil Leyden vnet apostol Brehmerjeve ideje. Z govorniškó silo in z močjo peresa je vzbujal zanimanje pri vseh krogih. In ne zaman! Država, občina in premožnejši zasebniki plemenitega srca so prikočili v pomoč z izdatnimi denarnimi podporami. Tako je na Nemškem nastalo mnogo zdravilišč, v tolažbo in srečo stotin nesrečnih jetičnih bolnikov.

Na berlinskem kongresu je Leyden povdarjal, da imajo zdravilišča za jetične bolnike važen socialno političen pomen, ter se je vdal nadi, da pride čas, ko bodo za to idejo sode-

lovali vsi sloji prebivalstva ne samo s simpatijami, ampak tudi z denarnimi sredstvi!

Leydenov glas ni ostal brez odmeva tudi v Avstriji. Osnovale se je društvo, da živo-tvarja javna zdravilišča, ali pa deli pomoč jetičnim revežem v denarju ali s svetom.

Podružnico tega društva imamo na Kranjskem, ki že dela, čeprav skromno.

To društvo ima nad vse človekoljuben namen. Hoče pomagati jetičnim, da se pravilno zdravé, skrbeti, da se oni, ki so v posebni nevarnosti, obvarujejo jetike; to društvo hoče širiti mej ljudstvom znanje o jetiki in ustanavljati zavode, zdravilišča za škrofulozne otroke in ozdravljive jetične bolnike. Pač lep namen in človekoljuben! Zato zasluži vso pozornost. Žalibog je to društvo še premalo znano med ljudstvom samim; saj tudi ljudstvo samo ima dolžnost, da sodeluje v društvu, ki je ustanovljeno za ljudstvo!

Končam. A z Leydnom upam in se na-dejam, da pride čas, ko bo tudi naše ljudstvo spoznalo resnico, ter ko bodo vsi sloji naše lepe domovine spremljali s simpatijami in podporami dejanja in nehanja tega društva.

(Konec predavanja sledi.)

Dr. Zajec predlaga dodatek k resoluciji: »Zahteva ustanovitve dež elnih zdravstvenih svetov.« V ta svet naj bi se vzeli zdravniki, ki najbolj umejo svojo nalogo.

Popoldne.

Dr. Breclj otvori zborovanje.

Dr. Janežič: Zdravje je najboljšé blago, a zdravnikov je premalo zlasti na de-želi. Po mestih jim pomagajo postrežnice (usmiljene sestre), a na kmetih je križ. Zato bi bilo treba dobiti deklet, ki bi se naučile po bolnišnicah tega posla in bi dale prvo pomoč bolnikom.

Gostinčar: Vpešen boj zoper alkohol je le mogoč z vzgledi, zato so potrebni abstinenti. Predavanja so zelo hvaležna, vzgledi pa še veliko več izdajo.

Stanonik: Županstva naj v prvi vrsti skrbé za omejevanje pijančevanja. Če bodo občine spoznavale svojo nalogo, bosta tudi de-žela in država poskrbeli z zakonodajo.

Dr. Breclj: Zanesite te misli v javne zastope in vir alkoholizma — število krčem — omejite!

Gostinčar: Zanemarijene otroke dajte Salezijancem.

G. I. Tul

iz Trsta poroča nato o varstvu izseljencev in ženstva.

(Dalje.)

4. Organizačni odsek.

(Dalje.)

Obrtni stan.

Ob 2. uri popoldne predsednik Povše zopet otvori sejo. Krojaški mojster gospod Ložar namesto obolevalega gospoda Kre-garja utemeljuje naslednjo točko: »Obrtni stan bodi organizovan v obrtnih združenjih. Osnujejo naj se samostojne obrtne zbornice.« Poročevalec pravi: že I. slovenski katoliški shod se je bavil z vprašanji in zahtevami obrtnega stanu. Resolucije II. katoliškega shoda pa so tako utemeljele, da si mali obrtniki boljših ne morejo želeli. Želja naša je, da bi se vse čimprej uresničile. Nasvetovati pa moram dostavek k resoluciji, namreč da se v Ljubljani ustanovi tehnološko obrtni muzej za južne avstrijske dežele. Ta zavod bi imel namen, da so v njem razpostavljeni stroji, katere si more vsak obrtnik in pomočnik ogledati ter naučiti, kako se uporabljajo razni stroji v obrtnih delavnicah. Opozoriti moram tudi na neko važno stvar. Lansko leto se je umirajoči državni zbor spomnil tudi obrtnega stanu ter izdelal nov načrt obrtnega zakona, ki vsaj nekoliko izboljša veljavni, nam obrtnikom kvarljivi in pomanjkljivi obrtni red. Poslanska zbornica žalibog ni vsega tako sklenila, kakor želimo mali obrtniki. Vendar smo v današnjih razmerah vsaj s tem zadovoljni. Dal Bog, da bi gosposka zbornica imela širše obzorje za obstanek malega obrtnika in vsaj to potrdila, kar je sklenila poslanska zbornica. Pri tej priliki izrekam kot obrtnik zahvalo državnemu poslancu dr. Žitniku, ki je kot član obrtnega odseka v smislu obrtnikov odločno zagovarjal njihove zahteve. — Prihajal je večkrat z Dunaja v Ljubljano, da se je posvetoval z obrtniki o novem obrtnem redu. Zahvalim se mu, kakor tudi njegovemu tovarišu dr. Korošcu, ki sta v imenu »Slovan-ske zveze« tudi v zbornici odločno zastopala obrtne koristi. (Živahno odobravanje.) H koncu se pripominam, da nameravamo obrtniki ustanoviti »Obrambeno zvezo zavednih obrtnikov«. Namen tega društva bode, varovati koristi posameznih obrtnikov. Društvo nam bode nudilo pravno pomoč, ko dobimo svojega pravnega zastopnika, da bode zastopal naše večkrat prezirane koristi in pravice. S časom bode toliko uspeša naša organizacija, da bomo mogli zahtevati zastopnike iz obrtnega stanu v raznih javnih zastopih. (Dobro-klici.) Za ustanovitev označenega društva bode shod, na kateri vabimo že sedaj vse zavedne obrtnike. Vabila v kratkem objavimo. Zborovalci pa naj odobro nasvetovano resolucijo z dostavkom: »Ustanovi naj se tehnološki obrtni muzej za južne avstrijske dežele s sedežem v Ljubljani.« (Živahno odobravanje.) — Poslanec dr. Žitnik izjavi: Ne sa-mo, kar velevala mu stan, kar more, je mož storiti dolžan, pravi naš pesnik. Po svoji najboljši volji in moči sem v permanentnem odseku storil kot poslanec svojo dolžnost, ki sem jo dobil od tovarišev. Obrtniki z družinami štejejo v Avstriji okoli tri milijone duš in so torej veliki faktor za državo in posamezne narode. Obrtniki tožijo z vso pravico,

da je njihov boj za obstanek od dne do dne hujši. Razni obrti propadajo ne vsled krivde obrtnikov, marveč vsled neugodnih razmer. Vzrokov tem žalostnim razmeram je več. Prvi in glavni vzrok je popolnoma druga, izpremenjena oblika produkcije. Moderna tehnika z raznimi stroji je povsem predrugačila proizvodnjo izdelkov v industriji, kakor tudi v obrtnih obratih. Človeški um je v minolem stoletju izumil raznovrstne pripomočke, s katerimi si more človek olajšati ročno delo ter v nečuvni meri pomnožiti izdelke in konkurenco. Vse te iznajdbe pa more uporabiti, razne stroje si nabaviti le oni, ki ima na razpolago denar. Denar je sveta vladar. Denar si je večinoma podjarmil tudi male obrtnike in rokodelce. Tako vidimo z obžalovanjem, da se mnogi mali obrtniki boré leta in leta za svoj obstanek. Mnogi opešajo v tem boju ter morajo iskati dela pri onih, proti katerim so se borili brez uspeha. Vendar pa je jako nap-ačno, da mnogi obrtniki še vedno nočejo slišati o modernih iznajdbah, o strojih, ki morejo koristiti le obrtniku in človeštvu, povzdigniti blagostanje narodov in držav.

Druga velika napaka je bila vsaj doslej, da se je zakonodajstvo mnogo premalo oziralo na prošnje in pritožbe malih obrtnikov, ki so iskali pomoči pri vladi in državnem zboru. In tudi obrtniki sami niso brez krivde, ker so premalo gojili čustvo solidarnosti, vzajemnosti, zanemarijali zavest lasne moči, prezirali veljavno samopomoči. Organizacije ni bilo med obrtniki, in kar je je, ta je pomanjkljiva. V edinosti je moč! Ta organizacija, edinost je mogoča v združenju. Naloga zdru-g je: 1. Notranja in vnvanja organizacija v obliki deželnih in državnih zvez. 2. Vzbujati in utrjevati stanovsko zavest. 3. Urejevati obrtne pravice in plače. 4. Skrbeti za vzgojo vajen-cev, podpirati obolele pomočnike in onemogle mojstre. 5. Ustanavljati skladišča za surovine in izdelke, prodajalnice, zavarovalnice in kreditne zavode za obrtnike. 6. Nadzorovati pouk na obrtnih šolah itd. Vse te naloge pa morejo zadrage izvrševati s pomočjo, z gmo-tno in moralno podporo države in dežele. Ravno v tem oziru pa je pri nas država vse premalo storila za združništvo. Ko so propadli stari cehi, zavladovala je popolna obrtna svoboda, katero je močnejši izkoriščal proti slabšem. Prvi obrtni red smo v Avstriji dobili s cesarskim patentom z dne 20. dec. 1859. Ta obrtni red pa je priznal popolno obrtno svobodo, ter le za nekatere obrte do-ločil vladno dovoljenje. Šele l. 1883 smo do-bili obrtni red, ki sicer sloni še vedno na na-čelu obrtne svobode, vendar pa je uveljavil dve glavni točki obrtnega programa: ob-vezne ali prisilne zadrage in dokaz sposob-nosti. Po preteku 23 let moramo presoditi veljavo, vspehe in koristi tega zakona. In sodba je, da ta zakon ni izpolnil nad, ni dose-gel tega, česar so pričakovali obrtniki. In za-kaj ne? Prvič tudi najboljši obrtni red ne more rešiti obrtnika, ampak mu je le zakonita obramba pravic ter opora v boju vsestran-ske konkurence. Drugi vzrok pa je ta, da se ta zakon ni strogo izvrševal, v mnogih po-krajinah niti upravljal. Ta zakon je mnogo-kje ostal mrtva črka. Saj je javna tajnost, da so obrtna oblastva z nevoljo sprejela ta za-kon ter ga tudi z nevoljo in površno izvrše-vala. Se danes so mnogi okrajji brez zdru-g in 90 od 100 jih je bilo le na papirju. In ni čudno! Takozvane mešane zadrage sploh ne prosegajo, ker ne morejo. Čeravno so kro-jač, mesar, ključavničar itd. obrtniki, vendar pa imajo vsak svoje težnje. Glavni vzrok pa je, ker zadrage sedaj nimajo skoraj nobenih pravic, ampak same dolžnosti in stroškov. Zato se obrtniki, posebno na deželi sploh niso brigali za združno življenje, in obrtna ob-lastva so vesela, ako si olajšajo trud in skrb. Dočim so zadrage prisilne, so člani nasproti zdruzi skoraj brez vsake obveze. Zadrage naj so torej, če le mogoče, strokovne, ki ob-segajo obrtnike one stroke; dalje dobe tudi zakonite pravice pritožeb ter dobrohotno podporo obrtnih oblastev. Ta več ali manj nameravani novi načrt obrtnega reda, ki ga je zbornica po dolgi razpravi že odobrila me-seca julija in je, sedaj v posebnem odseku gosposke zbornice. Druga glavna točka obrt-nega reda je dokaz sposobnosti, strokovna iz-obrazba. Govornik pojasni določbe novega načrta glede strokovne izobrazbe in obrtnih šol ter utemelji splošno zahtevo obrtnikov, da dobe samostojne obrtne zbornice. H koncem opiše pomen tehnoloških muzejev, obrtnih instruktorjev, poučnih tečajev in osrednjega urada, v trgovinskem minister-stvu, ki ima na razpolago milijon kron za po-speševanje obrtnih zdru-g s stroji, posojili in strokovnim poukom. Doslej so se naši obrtniki le premalo brigali za te državne naprave. Istina pa je tudi, da so obrtna oblastva in drugi faktorji premalo opozarjali obrtnike na razne pripomočke, ki jih nudijo državni za-vodi. Naše južne dežele so sploh zanemari-jene, pozabljene v vsakem oziru. Kdor že kaj ima, ta dobi še več. In to velja o severnih de-želah. Treba pa je tudi, da se živahno gibljejo in organizujejo obrtniki sami. In v tem oziru jim bode dobra opora novi, četudi še vedno pomanjkljivi obrtni red. Povsem opravičena je tudi želja obrtnikov, da dobe samostojne rokodelske ali obrtne zbornice, kakor jih imajo že v Nemčiji. Tajiti se ne more, da si večkrat nasprotujejo koristi obrtnikov s tež-njami industrijev in velikih trgovcev. In tem nasproti so mali obrtniki v manjšini in seda-njih trg, in obrtnih zbornicah. Kot sinovom svojega roda želimo od srca našim obrtnikom zagotovljen obstanek, boljšo bodočnost. (Ži-vahno odobravanje.)

G. Al. Stroj utemelji naslednji dostavek k resoluciji: »Rokodelski pomočniki naj so or-

ganizovani v katoliških društvih rokodelskih pomočnikov, ki naj si ustanove strokovne oddelke za posamezne obrte. Tudi ta dostavek je bil soglasno sprejet.

Trgovski stan.

G. Rožman naglašala: Sicer se socialni odsek tudi bavi z obrtnim in trgovskim stanom, vendar je umestno, da tudi organizacijski odsek sprejme naslednjo resolucijo: »Organizaciji trgovskega stanu naj se posveča največja pozornost. Kakor znano, je nastalo javno mnenje, kakor da bi bili mi nasprotniki trgovskemu stanu. To mnenje je povsem napačno. Nasprotja so nekodi nastala zaradi konsumnih društev. Ta boj se je večinoma polegla in upamo ter želimo, da povsod v slovenskih pokrajinah dobimo solidne, poštene slovenske trgovce, ki bodo v vsakem oziru zadovoljili zahtevam domačega občinstva ter tudi z uspehom na svetovnem trgu, kolikor je sploh mogoče, tekmovali s tujci. Ravno v trgovini in industriji smo večkrat prisiljeni, da podpiramo tuji kapital. Želja naša je, da se organizuje naš trgovski stan, da dobi potrebne trgovske šole, trgovsko akademijo ter tako postane gospodar na jugoslovanskem trgu. (Živahno odobravanje.)

Delavski stan.

Ker je odsoten določeni referent, ntemelji poslanec Žitnik naslednjo resolucijo: »Delavski stan se organizuj povsod v strokovnih društvi, v katera naj vstopi vse delavstvo dotične stroke. Vsaka tovarna ime strokovno društvo, ta pa naj stopijo v strokovne zveze, ki si naj osnujejo strokovno glasilo.« Ta društva so povsem nepolitična, namen imajo čuvati koristi delavcev dotične stroke. Ako je gospodar, delodajalec dobrohoten in naklonjen svojim delavcem, je naloga takega društva povsem lahka, ker jim gospodar sam ne krati pravic. V nasprotnem slučaju, pa tudi sploh so strokovna delavska društva v socialnem oziru največje koristi. Ker se socialni odsek obširneje bavi z delavskim vprašanjem, zadošča za organizacijski odsek nasvetovana resolucija. G. dekan Koblar sproži misel, naj bi »Združna zveza« ustanovila posredovalnico za posle, ki jih čimdalje več primanjkuje na deželi. G. Rožman odgovarja, da posredovalnica za posle ne spada strogo v delokrog »Združne zveze«, pač pa je nasvet jako umesten, ako ga bo de le mogoče izvršiti. Indirektno pa že sedaj »Združna zveza« izvršuje ta namen, ker se trudi povzdigniti vse panoge kmetijstva. Ako bodo kmečki posestniki imeli boljše in gotove dohodke, bodo tudi boljše plačevali svoje posle, ki sedaj iščejo boljše zasluzka v mestih, tovarnah ali pa na tujem.

Slavnostna zborovanja.

Krasna so bila slavnostna zborovanja. Velika dvorana »Uniona«, polna ljudstva, galeries natlačene — to je bil impozanten pogled. Govori so bili sijajni, sprejeti z velikanskim navdušenjem. Žal da nam je danes mogoče gledati ogromnega gradiva le deloma zadostiti casnikarski dolžnosti. Nadaljujemo včerajšnje poročilo.

Trgovski stan.

Trgovec gospod Valentin Treven iz Idrije:

V čast si štejem, da pozdravljam vse prečastite udeležence tretjega slovenskega katoliškega shoda v imenu trgovskega stanu, ter zakličem vsem: Dobro došli! Pri tej priliki pa naj mi bo dovoljeno, da omenim še naslednje: Naj bi se slovenski katoliški trgovci in konsumna društva iz dežele bolj poprijeli slov. kat. veletržev v Ljubljani, ter raje kupovali pri njih, kakor pa od vasi do vasi potujočih judov. Koliko lepše bi se potem razvijala slovenska trgovina v slovenskih krajih, ker vem iz lastne izkušnje, da se dobi tu v Ljubljani v našem glavnem mestu bolj pošteno in ceneje blago, v veliki izbiri, kakor pa od potujočih, ptujih, judovskih takozvanih tovarnarjev. Dalje pa je ena izmed naših najsvetejših dolžnosti vzgoja učeče se mladine, ter pripravljajoče se za trgovski stan. Ta dolžnost nam mora biti sveta, skrbite tej mladini ne samo za blagor telesa, ampak tembolj še za blagor duše. Skrbimo, da bo ta nam v oskrb izročena mladina čila in zdrava na telesu, a da bo pa oskrbljena tudi vedno za blagor svoje duše, da ohrani mladina zaklad sv. katoliške vere, da bode izpolnjevala natančno svoje verske dolžnosti, in da se ohrani čista in neomadeževana! Predragi, cenjeni so-trgovci! Ako bomo gledali na vse to, vzgojili si bomo za prihodnost vestne, poslušne delavce in skrbne služabnike, katerih geslo ne bo vedni »Strajk« ampak mirno in složno delovanje v svoj lastni in svojega gospodarja prid! Nam pa veljaj staro in vedno novo geslo: »Moli in delaj!«

Dr. Opeka o književnosti.

V uvodu popisuje govornik, kako so se zbirali mladi pisatelji v ljubljanski Alojzinci okoli lista »Domače Vaje«, ki jim je bil v ponos in veliko veselje. Urednika smo izvolili in ga imeli za nekaj več. Prihajali smo k njemu skrivaj. Urednik je bral, grajal in hvalil. Vso pozornost je pa obračal na to vodja zavodu, in nas bodril, da smo prihajali k strogemu uredniku. Zato imamo čut hvaležnosti do moža, ki je tako pospeševal književnost. (Ploskanje.) Izmed prvih kulturnih sil pri vsakem narodu je književnost. Ni ga kulturnega naroda brez književnosti, in književnost je merilo njegovega napredka in izobrazbe.

Književnost je eden glavnih činiteljev socialne izobrazbe. Ni vse eno, kako se giblje leposlovje, ali je ožarijeno po solncu vere ali ne.

Danes bere ves narod. Odločno zavračam očitjanje, da bi rajši imeli nezaveden narod. (Živio-klici. Ploskanje.) Leposlovje hodi

tu in tam tudi pri nas napačna pota. Realizem ponižuje človeka v žival. Človeško družbo ponižuje kot potopljeno v blato in vživanje.

Naturalizem je prišel v zanikanju tako daleč, da išče sreče že v budizmu ali protestantizmu. Proč s tako literaturo! Gorje mu, ki ropa našemu narodu verske svetinje! Od mladine strani s takim slovstvom, da ne bo zastrupljena. O moderni, naj se že imenuje dekadenca ali mističizem, pravi govornik, da je dala lepi književnosti velik polet. Kdo se mora primerjati z našimi modernimi v finem slikanju čustev? Žal, da je pri naših modernih veliko lupine brez jedra. Nekaj bolestnega je v tem slovstvu in pogubno postane, ako krenejo moderni po tistih potih, kakor so šli naturalisti.

Pošten, zdrav realizem, dopusten po krščanstvu, opremljen z vsemi modernimi pridobitvami, je naš smoter v umetnosti in leposlovju.

Dajajmo te umetnosti svojemu ljudstvu! Govornik dokazuje, da prava veda ne nasprotuje veri, ampak le laživeda. Polveda vodi od Boga, cela vodi k Bogu, pravi sveti Avgustin. Oni, ki tega niso hoteli priznati, so morali klicati svoj: Ignoramus et ignorabimus. Laživeda se podaja tudi našemu narodu, in zgodovina polna prevare. S temi spakami je treba korenito obračunati, predavati in pisati proti njim.

Pisatelje imamo, a ne preveč, ker jih ni nikdar preveč. Okoli »Dom in Sveta« so zbrani pisatelji, ki jim bo morala slovstvena zgodovina priznati, da so izmed najboljših sedanjih zastopnikov slovenske literature. Vabimo v ta krog tudi druge. Pridite, delajte z nami v medsebojni zaupnosti!

Občinstvo, zlasti inteligentni del, podpiraj to delo materialno, a tudi čitaj naše slovstvo, saj inteligenten človek mora imeti danes svojo sodbo tudi o literaturi. Občinstvo podpiraj književnost tudi moralno. (Odobravanje.) Z roganjem pesnikom in pisateljem se ubijajo talenti. Bodimo v resnici prosvitljeni! Negujmo, podpirajmo talente! Občinstvo svoje, pisatelji naj store svoje. Nad nami pa On, ki daje blagoslov. Bog. (Živahno, dolgotrajno odobravanje in živio-klici.)

Profesor Jarc o kulturnih silah katolicizma.

V vznesenem govoru je profesor Jarc kazal na kulturno moč katolicizma. Za danes le nekaj misli: Nasprotje med krščanstvom in dvomom vidimo pred dvema tisočletjema, ko se je obrnil Pilat od Izveličarja in vprašal: Kje je resnica? Ta razdor je ostal v raznih oblikah do danes.

V nebroju solza, v izkoriščanju stanov vidimo, da sta si krščanstvo in moderna družba v nasprotju. Mesto Krista so postavili na oltar vedo, vživanje. Cerkev je v vseh stoletjih dajala življenjske sile vedi, umetnosti in sreči. Klanjamo se vedi, naravoslovju, tehniki. A z moderno vedo ni rešeno vprašanje o početku človeka. Vsi polbogovi vede izginijo, ostane le Kristusova cerkev. Moderna veda ne pride nikdar do konca. Ne ve, od kod, kaj je in čemu je človek, in moderni učenjak ostane v dvomu v najvažnejših vprašanjih. Ne bodo vedeli, ako se ne obrnejo do Kristusa. Absolutno se dasta združiti znanost in vera. Vsak medicinec imenuje s spoštovanjem ime Pasteurja, o katerem je neko trdil, da je pridobil s svojimi iznajdbami one milijarde, ki so jih plačali Francozi Nemcem. On je rekel, da je ohranil vero le, ker je veliko študiral. V zadnjih dneh svojega življenja je raniki še preštudiral spise sv. Vincencija Pavlanskega. Kjer ne vidi brezverski učenjak nič več, tam vidi katoliški učenjak božjo vsemogočnost. Modroslovje je veliko grešilo. A biologija priča glasno in vpije za večno existenco božjo. Zgodovina priča, da je katoliška cerkev pospešiteljica vede.

Misionarji širijo še danes kulturo. Cerkev je ustanavljala šole, vseučilišča. Iz starih časov so nam ohranili menihi vedo, kar je še imamo. Ko se je meščanstvo potapljalo v tujem duhu, je edini katoliški duhovnik ohranil svojo narodnost.

Kristus je najvišja resnica, a tudi največja lepota. Klanja se mu vernik in nevernik. Sveto pismo je vzor najvišje poezije. Kolika je lepota psalmov in svetopisemskih prilik! Lepota katolicizma se kaže tudi v obredih. Ravno Schiller nam v svoji »Mariji Stuart« dokazuje lepoto katoliških obredov.

V sijaju se kaže lepota naše vere, a tudi v preprostosti božičnega večera, kakor v vstajenju, izprevodu presvetega Rešnjega Telesa.

Umetnost je bila vedno v službi cerkve, že v katakombah, v bazilikah. Kdo se ne čudi cerkvenemu kiparstvu in slikarstvu. Od katakomb do Fra Angelica in do naših slikarjev je oživljala vera umetnost.

Danes se vrača veda nazaj h Kristu. Dunajska secesija, ki včasih ni hotela slišati o krščanstvu, je priredila krščansko umetno razstavo. Oddaljuje se tudi veda od vere, a vrtni se mora nazaj, da se pomladi. Veda in umetnost imata svoj vir v krščanstvu.

Moderna filozofija, na eni strani z Nietzschejem nadčlovekom, na drugi strani z utilitarizmom, kaže žalostne posledice. Pravijo, da resnice sploh ni, ker se le razvija, in pri tem nauku pridejo posamniki in družbe v konflikt, in sedanja politika se smeje etiki. Delo je bilo v poganstvu zaničevano. Kristus je šele počastil delo in karitativno delo izvira šele od krščanstva. Krščanska kultura ni delo samoljubja, ampak delo ljubezni iz Boga.

Nasprotniki pravijo, da katolicizem ni dosegel svojega namena. A ne uvidijo, da je živela cerkev vedno v neugodnih razmerah, v bojih tudi v srednjem veku. Tudi mi živimo v času kulturnega boja. Nemški katoliki so ga izvajali, in kulturni boj je izčisti nem-

ške katoličane. Izpodbujal bo tudi mlače francoske katoličane.

Govornik konča z vzklikom: Kristus danes, Kristus včeraj, Kristus vedno in povsod!

Gospod Ložar.

Mi rokodelci posebno čislamo svoj stan, saj je sam božji Zveličar v njem preživel svojo mladost in ga tako posvetil. Zato je bila katoliška Cerkev — se mi zdi — posebno naklonjena rokodelskemu stanu. Podpirala je v srednjem veku cehe, v katerih so se združevali rokodelci. In tedaj so bili za naš stan zlati časi.

Ti časi so minuli, svobodomiselnost postavila so rokodelcem njihov zadržek in njihov vpliv pokončale. V našem boju za obstanek nas sv. Cerkev ni zapustila, hvaležno povdarjam, koliko je Cerkev storila za Kolpingova rokodelska društva v katerih se vzgaja dober rokodelski naraščaj.

Ravnokar sprejeta resolucija o obrtnih zadrugah in o ustanovitvi tehnološkega obrtnega muzeja za južne avstrijske dežele s sedežem v Ljubljani nam priča, kako vneto zagovarjajo katoliški shodi naše koristi. Sprejmite čast. Zborovalci iskreno zahvalo — in zagotovilo da obrtniki složno z drugimi organiziranimi stanovi gremo pod zmagovalno zastavo sv. Cerkve.

Po sklepajočem zborovanju (poročilo sledi) je ob 3. uri predsednik Povše otvoril 3. slavnostno zborovanje, pozdravil goriškega poslanca gospoda Blaža Grča in gospoda Lapanja. Prečitali so se pozdravi krškega škofa dr. Kahna, brnskega škofa grofa Huyna, drž. poslanca dr. Hrubana itd.

V imenu mladeniške organizacije pozdravi v krepkih besedah mladenič Žebolt od Sv. Ilje. Nato govori gospod Fr. S. Gomilšek o organizaciji.

Ta pomembni govor priobčimo v celoti. Dr. Krek je govoril o naših socialnih nalogah ter klical, da si mora vsakdo izpraševati svojo vest, ali jih je izpolnil. G. Gostinčar govori o delav. vprašanju in naglašja, da se mora delavstvo okleniti krščanske organizacije, ker krščanstvo je povzdignilo človeka in uči bratstvo ljudi.

Predsedstvo prevzame gospod državni deželni poslanec Šuklje, in g. vodja Povše govori o zahtevah kmečkega stanu, nato pa dr. Šusteršič v ostrem, sarkastičnem tonu, ki je izzval silno pritrdjevanje govor o klerikalnem zmaju in njegovih prijateljih. Sklenil je vrsto govornikov knezoškof dr. Jeglič, izražujoč svojo veliko radost nad veselim prepovedom katoliške zavesti, ter podelil zborovavcem svoj blagoslov.

Predsednik je h sklepu zahvalil govornike, zborovavce, pripravljalni odbor, g. primarija dr. Gregoriča kot predsednika »Uniona« za prepustitev dvorane, škofo, Hrva v Čehe. Dr. Šusteršič pa je zahvalil g. Povšeta ob glavnem zborovanju za spretno vodstvo shoda.

Slavnostni komerz »Slovenske dijaške zveze«.

Vesolja je zaigralo ponosno zavedno katoliško srce, ko je videlo ramo ob rami poleg združenega slovanskega juga mile nam katoliške brate Moravane, zastopnika osrednjega dunajskega katoliškega odbora celo zastopnika katoliškega italijanskega dijaštva. Znak slavnostnega komerza »Slovenske dijaške zveze« je bil: manifestacija vsega organiziranega avstrijskega katoličanstva. In da se je zgodilo ravno ob našem III. katoliškem shodu, nas prav pristrčno veseli. Katoličani Neslovinci so se čudili naši organizaciji, mi pa delajmo brez napuha naprej z Bogom za ljudstvo!

Komerz katoliškega dijaštva je napolnil veliko dvorano »Uniona«, ki je bila pretesna za ogromno množico, ki je počastila naše dijaštvo. Takega komerza Ljubljana še ni videla. Liki peneče morje se je valila množica dvorani. Zastvirala je Društvena godba, ki je zelo častno in krepko izvršila svojo nalogo. iznenadil nas je krepki, izborni izvežbani pevski zbor katoliškega slovenskega dijaštva. Govorov je bilo jako veliko. Odprla so se srca in izpovedala svoja čustva.

V dvorano pridejo dr. Šusteršič, dvorni svetnik Šuklje, ravnatelj Povše, burno in živahno pozdravljeni. Nepopisno navdušeno je ljudstvo, ko prideta na komerz vladiki metropolit goriški dr. Sedej in pa ljubljanski knezoškof dr. Jeglič.

Komerz otvori predsednik »Slovenske dijaške zveze« Dolenc:

Slavna gospoda! — Minuli so dnevi resnega dela, dela za pripravljalni odbor, ki je vodil predpriprave in nam oskrbel tako zanimiv in raznovrsten program, dela za gospode govornike, ki so zanimali v mnogem srcu ideje, ki nas bodo spremljali skozi celo življenje, dela pa tudi za vse častite udeležence, ki so sledili govorom s tako vztrajnostjo in zasledovali govore s takim zanimanjem. Bili so to lepi dnevi, na katere živi spomin v človeku celo življenje. Sijali so nam v dušo žarki luči resnice, ki so pregnali iz nje marsikak mrak in dvom ter iz tega izvirajočo skrb in negotovost, in naše srce je zažarelo navdušenja ob ognju bratov. Ta luč nam bo svetila, ta ogenj nas bo ogreval, ko bomo ločeni vsak v svojem delokrogu delovali na realiziranje načrtov tega katoliškega shoda.

Zadnjikrat smo zbrani tukaj ob ti priliki. Kak namen naj ima to snidenje? Jaz mislim, da istega, kot ga ima praznik v življenju delavnega človeka: Naj bo to odpočitek ali prijateljski sestanek. Kot brate smo se spoznali pri zborovanjih in to bratstvo si hočemo utrditi v prijateljskem razgovoru. Vesel sem, da je pripravljalni odbor določil naš komerz za katoliško narodno dijaštvo. Kajti mi iščemo stika z domovino, od katere smo ločeni med svojimi

akademikimi študijami, mi želimo spoznati vzorne voditelje našega naroda in še bolj v vsem njegovem življenju in stremljenju narod sam, med katerim enkrat živeti in za katerega delovati je naša želja.

Pozdravlja udeležence: vladiki metropolit goriški knezoškof dr. Sedej in ljubljanskega knezoškofa dr. Jegliča, vse zastopnike stanov slovenskega ljudstva: duhovščine, kmečkega, trgovskega, rokodelskega in delavskega stanu, vse naše organizacije brez razlike, vse državne in deželne poslane, osobito dr. Šusteršiča, zlasti dr. Kreka, vodjo Povšeta, dr. Korošca, dvornega svetnika Šukljeja, dr. Schweitzerja, prim. dr. Gregoriča, zastopnike bratskega nam naroda češkega in hrvaškega, slovensko ženstvo, prošta Elberta in zastopnike obmejnih Slovencev, osobito onega beneških Slovencev, dr. Papeža, jugoslovanske obrtnike, gospode starešine, ustanovitelje »Danice« dr. Jankoviča, dr. Pavletiča, dr. Breclja in dr. Mantuanija, monsignora Gabrijelčiča in zastopnike italijanskega katoliškega dijaštva Fograja iz Inomosta. — Navdušeni živio-klici so pozdravljali odlikovance. Za stoloravnatelj se izvli dež. poslanec dr. Jankovič, njegovemu namestniku pa dr. Pavletič. V imenu »Zarje« pozdravi komerz predsednik Malnerič. Slavi vladike.

Metropolit goriški dr. Sedej (burni živio-klici) opisuje, kako je bilo pred enajstimi leti. Sklicali smo sestanek katol. dijakov, a prišel je en sam. Danes je drugače. Že »Danica« šteje 40 članov. Veda bodi podlaga našemu delovanju. Kako vpliva veda na mlada srca, dokazuje, da se je ustrelil neki ubogi dijak, ko je čital dr. Masarykovo razpravo o samoumuru. Večno resnična načela krščanstva razširjaj akad. mladina med ljudstvom, ob času, ko se moramo bati svobodne šole. Napivam celemu katoliškemu dijaštvu, starešinam in stariim hišam.

Knezoškof ljubljanski dr. Anton Bonaventura Jeglič: Običaj zahteva, da se zahvalim dijaštvu za večer, ki ga nam je priredilo. Čustvo veselja je prešinilo množico, ko se je imenovala na III. katoliškem shodu naša akademična mladina. Želja je naše akademične mladine, da hoče iti med narod, med ljudi. Zlasti ji priporočim kmečke mladeniče. Idealni so, dokler so pošteti. Želim, da se pomnože vrste akademične naše mladine še bolj, na katero stavimo vse nade, naše upe.

Na komerz prihaja predsednik osrednjega odbora avstrijskih katoličanov za katoliški shod, baron Spinette, burno pozdravljen. Prečita se brzojavni pozdrav biskupa dr. Mahničja.

K r k. Slovensko hrvaškimi katoliškimi abiturientom izrekam za čestitko najiskrenejšo zahvalo. Bog vas potrdi v dobrem, blagoslovi Vas in Vaše delo. Živela hrv. slovenska vzajemnost pod zastavo krščanske demokracije. — Biskup Mahnič.

Fil. Marinko pozdravi slovenske poslane in osobito njihovega načelnika dr. Šusteršiča. Zadnji napadi so vzrok, da zna čislati dr. Šusteršiča slov. katol. dijaštvo in da ima med njimi toliko prijateljev, kakor jih ni imel še nikdar. Obračam se nanj s prošnjo za slovensko vseučilišče. (Živio!) Naj prešine danes zbrano množico navdušenje, da bo izvojevano slovensko vseučilišče, ki ga moramo imeti. Dokler ga ne dobimo, pa se nam dovoli, da obiskujemo zagrebško vseučilišče. Želim, da ko se snidemo po letih zopet na slovenskem katoliškem shodu, bo izpolnjena vsaj ena teh zahtev. (Dolgotrajni živio-klici!)

Dr. Šusteršič živahno pozdravljen: Srčno rad prihajam med našo akademično mladež, kadar mi pripušča čas. Kadar sem v njeni sredini, čutim se srečnega in mladega. Spominjam se tistih časov, ko smo se morali i mi truditi in gledati, da si priborimo poleg študij tudi vsakdanji kruh. Ali vendar so bili veseli, srečni dnevi. Kako redko so bili takrat sejanji katoliški akademiki! Bila je doba liberalnih pulhic. Malone vsa akademično izobrazena inteligenca je stala v taboru liberalizma. In vesel sem zdaj ko vidim tako veliko število vrlih akademikih mladeničev. V »Narodu« stoji, da se je katoliški shod ponesrečil. (Veselosť.) Glasilo takozvane slovenske inteligence se zelo veseli in raduje. Tako smo dosegli s tretjim slovenskim katoliškim shodom dvojni uspeh: Mi smo zadovoljni, oni pa tudi. (Burna veselost.) Vendar bi želel omeniti, ki je zapisal v »Narod« ta stavek, da bi bil v naši sredi in da bi videl, kako se praznuje ta ponesrečeni III. slovenski katoliški shod. Odgovoriti mi je na željo mojega predgovornika. Jaz in moji tovariši imamo zavest, da smo vse storili, da pripravimo pot za uredničenje slov. vseučilišča v Ljubljani. Upam, da se ta želja v doglednem času izvrši. Ko vidimo, da narašča katoliška akademična mladina kakor plaz, ki se utrga od vrha planin, lahko rečem v imenu slov. ljudstva, ki me je volilo, da zaupa svoji katoliški akademiki mladini. V kat. akad. mladini živi oni slovenski duh, kakor v narodu, v ljudstvu. Toliko je gotovo, da s sedanjim parlamentom slov. vseučilišča ne dobimo. Kar me navdaja z upanjem, to je demokratična preosnova zbornice. Preosnova bode dala podvojene moči za ljudsko delo. Demokratična zbornica bo gotovo bolj pravična, kakor sedanja zbornica privilegijev. A v tem vелеvažnem zgodovinskem trenutku čaka ravno vas akademično mladež velika naloga. Pripravljati se morate že zdaj, da bote učeniki in voditelji naroda. Svaril bi vas, da se ne prevzamete, ko postanete imenitni gospodje, saj lahko pa še postanete tudi ministri, kdo ve? V vseh okoliščinah pa se varujte tistega napuha in ošabnosti, ki ga vidimo pri naših liberalcih nasproti prirobnemu ljudstvu. Kmet, delavec in obrtnik je slovenski narod. Čutite, delujte in živite s slovenskim ljudstvom! Spoštujte žu-ljevo roko, ki zasluži, da se jo poljubi. Ona vam kaže znake trdega dela. Bodite od nas

drž. poslanecev najpristranejši pozdravljeni. Negujte ideale, ki jih imate danes. Napijem katoliški ideji, značajnosti in vaši vztrajnosti. (Gromovito odobravanje.)

Zastopnik katoliškega italijanskega dijaštva F o g a r iz Inomosta pozdravi komerz v imenu italijanskega katoliškega dijaštva: Katoliški dijak so ena duša z Vami. Zagotavljam Vas simpatiji katoliških Italijanov. Živela sloga med katol. slovenskimi in kat. italijanskimi dijaki. (Živio-klici. Odobravanje.)

Dr. H o h n e j c (Maribor), starešina »Danice«, naglaša, da sta hrvaški in slovenski narod en narod. Hrvatje so ponosni na Slovenca dr. Mahniča. (Živel dr. Mahnič!) Bog ohrani, živi in okrepi hrvaški narod!

Dr. R i t t i g (Djakovo) napiva slogi Hrvatov in Slovencev. Vi ste nam dali biskupa dr. Mahniča, a tudi dr. Jegliča. Želi, naj bi se vršil IV. slovenski katoliški shod kot »Slovensko-hrvaški katoliški shod. (Odobravanje.)

P. Avguštin O. S. Fr. iz Istre pozdravi udeležence kot Hrvat Istran.

V imenu slov. krščansko socialnega delavstva pozdravi v lepih besedah udeležence tajnik »Izvrševalnega odbora vseslovenskega kršč. soc. delavstva Ivan Nep. G o s t i n č a r. Pozivlja izobraženstvo na delo med ljudstvom. (Odobravanje.)

Dr. M a n t u a n i z Dunaja pozdravi barona Spinetta, ki je v slovenskem jeziku pozdravil katoliški shod. Naj poroča, da smo ga dobro sprejeli. Zahvaljujemo njega in osrednji odbor za prijaznost.

Baron S p i n e t t e želi, da prestavi Vsemogočni njegove besede, tako, da jih lahko razumejo vsi. Z veseljem je sledil zborovanju. Avstrijski katoličani imamo vsi iste skrbi. Potrebujejo podporo za obrambo naših načel, ki jih napadajo. Sprejeli ste me kot katoliškega brata. Mladino nam hočejo pokvariti in njo nam vzeti. Odkar so izpodrinila liberalna načela krščanska, trpimo vsi. Čul sem, da ste govorili o zakonu, o svobodni šoli, kar je naša skupna zadeva. Napijem mladini, da bodi srčna. Živela mladina! (Dolgotrajni živio-klici.)

Franc Finžgar, burno pozdravljen pravi: Kadar je bila cerkev uklenjena, takrat je stagnirala, nazadovala, najbolj cvetela, kadar je bila svobodna. Svobodna cerkev ima za posledico napredek umetnosti, ki pa temelji v ljudskih akademijah, ljudskih univerzah pod kozolci po naših izobraževalnih društvi. Odvezati moramo ljudem oči, da izpoznajo svoje rane. Hodimo za socialnim programom, ki ga je danes razvil dr. Krek, ko je izprašal vest na žemalen način vsemu slovenskemu ljudstvu. (Živio klici!)

Dr. Korošec želi, da bi kmalu prekoračilo gibanje katoliških dijakov mejo zelene Štajerske. Mi ljubimo katoliške akademike, nosimo vas vsi v srcu. To je pozdrav nas Štajercev katoliški akademiki mladini.

Glavni urednik »Hrvatstva« **dr. Slavik**, pozdravi udeležence v imenu hrvaških in slovenskih katoliških časnikov. Časnikarji ljubijo mladino. Kat. časnikar je izpostavljen napadom. Najtežji udarci padajo na naše glave. Čim višja je pot, tim hujši so udarci. Mi pa hočemo biti odškodovani za trud. Prej osamljeni katoličani imamo danes močno katoliško časopisje. Ono zna za dobro stvar žrtvovati vse, a od vas zahteva vsega. Naj bi sledil katoliškemu shodu sestanek slovenskih in hrvaških katoliških časnikov, ki naj ustvari stanovsko zvezo časnikov. Nas vse kritizira. Oni pa, ki mečejo kamne na katoliške časnikarje, bi storili bolje, da popravijo, če smo mi kaj zagrešili! (Odobravanje.)

Dvorni svetnik **Suklje** viharno pozdravljen čestita dijaštvu, ki je priredilo tako lep večer. Ko sem si prvič ogledal te krasne prostore, sem si mislil, kdaj bo polna ta dvorana? In danes je premajhna na vabilo tako razupitih katoliških akademikov, o katerih trde nasprotniki, da jih ne bo noben pes povohal, in videli smo med nami celo cerkvena dostojanstvenika. Mi smo živeli v ugodnejših razmerah, ko smo študirali, ker takrat še Dunaj ni bil ekskluziven. Lažje se je izhajalo v gmotnem oziru. Dobili smo lažje inštrukcije. V duševnem oziru je pa bilo drugače. Po vojski l. 1866. se je trosila liberalna fraza na vseučiliščih ex catedra. Treba je bilo desetletja, da se je očistil zmot, kdor si jih je pridobil na vseučilišču. Bil sem zgodovinar in trajalo je več kot deset let, pridno sem spoznal, da je bil boj med papežem in nemškimi cesarji boj proti tiranizmu in imperializmu za svobodo mest. Mi nismo videli katoliških akademikov. V tem oziru, mladi prijatelji, ste srečnejši. Razumnost slovensko deluj skupno z duhovščino! Lani sem se zgovorjal s slavnim poljskim poslancem, ekscelenca, zgodovinarjem, ki mu nihče ne more očitati verske nestrpnosti, o reku, da duhovnik nima opraviti ničesar v politiki. Vzkliknil je: Ob sodili bi ga kot izdajalca. Razumnost deluj skupno s svečenštvom! Napivam slogi slovenskega naroda. (Živahno odobravanje.)

Udeležence pozdravi nato v prisrčnem govoru zastopnik male svoje domovine beneške, ki opisuje težko izobraževalno delo med beneškimi Slovenci. Ob 12. uri in četrte se zaključijo oficialni deli. Svobodno zabavo je vodil nato zeleni car po križevskih štatutih, ki je kmalu proglasil ljudovlado, ker je bila korona katol. akademikov, starešin in častnih članov hvala Bogu tako velika, da se nista mogla več sporazumeti zeleni car in njegova kontrapika.

Štajerske novice.

Ij Stolni prošt Lavrencij Herg. Zopet jeden izmed Slomškovih učencev! Kako radi smo jih poslušali, ko so nam pripovedovali o našem nepozabnem vladiku, slikali njegovo neumorno delovanje in njegove rodoljubne napore. In verjeli smo navdušenemu opisovanju

še tem raje, ker smo na njegovih učencih opazili odsev njegova duha. Sveta navdušenost za versko stvar in ne slava za lastno osebo, odkrito rodoljubje brez diplomatskega skrivanja, in zanimanje za vse dobro in plemenito, ne pa omejenost in malodušnost, po teh znakih smo spoznavali Slomškove učence ter jih častili. Zopet je legel jeden izmed njih v hladni grob, zopet nam je utonila jedna vzor-zvezda. Lavrencij Herg je dosegel lepo starost 78 let. — Rodil se je v narodnem trgu Središče, kojega je tako ljubil in toliko žrtvoval za njegovo olepšanje. Bil je župnik v Lembahu, profesor na bogoslovju in pozneje je bil poklican v lavantski kanonikat. Njegovi spisi so versko-nabožne vsebine ter so izšli v posebnih knjigah, knjižicah in listih. Pogreb bo jutri v četrtek dne 30 avgusta t. l. Njegovo truplo se bo blagoslovilo v Mariboru ter na to prepeljalo v Lembah. Kličemo: Slava njegovemu spominu in blagor njegovim duši!

š In zopet Nemec! Mesto pisarniškega ravnatelja pri okrožnem sodišču v Celju je dobil znani Slovenec-Nemec Luka Bergotsch bivši Bergoč. Ker je postal mož nemškega mišljenja, so ga pustili v Celju službovati, čeprav je bil Luka imenovan za nadoficijala v Metliki. — To so ukrenili zato, da ga ob ugodni priliki porinejo navzgor. No sedaj se jim je špekulacija posrečila. Bergoč seveda niti od daleč ni zmožen za svojo službo, a ker mora biti imenovan Nemec, je Luka že zaradi svojega političnega prepričanja sposoben za ravnatelja.

š Samomor vojaka. Dne 26. t. m. se je ustrelil v Studencih pri Mariboru posestniški sin Gustav Mulec. Samomorilec je služil kot topničar v Ljubljani in je bil s svojim regimentom ravno na poti proti Celovcu. — Ustavil se je med potjo pri svojih stariših, hoteč dobiti od njih večjo svoto denarja. Ker so mu dali samo 10 K je šel v Maribor in za ta denar kupil revolver, s katerim je kmalu nazaj prišel ter zahteval od očeta vsaj 50 K, češ, da se sicer ustreli. Stariši so bili z njim v zadnjem času zelo nezadovoljni, zato so njegovo zahtevo kratkomalo odbili. Mulec se je takoj poslovil in odšel proti Dravi, kjer se je na breznem obronku ustrelil. Bil je na mestu mrtev. Svoj testament je spisal na cigaretni škatli.

š Upokojena sta glavni davkar Ignacij Mlaker v Celju in davkar Andrej Stahler v Št. Lenartu.

š Iz finančne službe. Prestavljeni so: Finančni tajnik Alfred Schöppel od okrajnega glavarstva v Radgoni k davčnemu referatu v Lipnico, računski asistent Konrad Roschay od finančnega okrajnega ravnateljstva v Mariboru k deželnemu ravnateljstvu v Gradec, na njegovo mesto pride Julij Tietze iz Bruka o. M., davčna oficijala Maks Koscher iz Celja v Mautern, Ivan Zigrosser iz Mauterna v Celje, davčni pristavi Oton Primic iz Ormoža v Feldbach, Anton Schuller iz Lienza v Maribor, Anton Recher iz Brežice v Maribor, Josip Čepin iz Konjic v Brežice, Makso Merčun iz Maribora v Konjice, ter davčni praktikant Emanuel Dernjač iz Ljutomerja v Radgono.

š Zahvala za dobroto. Josip Letonja in Tone Mahar sta z drugimi fanti popivala v Edeltovičevi gostilni v Pobrežu. Ko je gostilničar zahteval plačilo, je začel Letonja trditi, da je že ves račun poravnal. Nastal je zaradi zaradi tega prepir med gostilničarjem in Letonjo Mahar ki ni bil tako močno vinjen kakor Letonja, se je potegnil za gostilničarja in je iz svojega plačal, kar je njegov tovariš zapil. Pred gostilno je pa Letonja začel iskati besed z Mahorjem, češ da ga je ta pred gostilničarjem na laž postavil. Razsrdil se je tako, da je Mahorja z žepnim nožem večkrat zabodel in smrtnonevarno ranil. Mahorja so odpeljali v mariborsko bolnišnico.

Izpred sodišča.

Izpred porotnega sodišča. **Maščevanja slepca.** — **Slepac usmrtil otroka svojega gospodarja.** Jernej Perko, 23 let star, je nezakonski sin neke vdove. — Pred okoli 15 leti ga je vzela mati sedajnega posestnika Jurija Čimžarja v Orehovljah v rejo, in od takrat je ostal pri hiši za pastirja. Bil je po naravi bistrega uma navadil se v šoli dobro čitati, pisati in računati, zlasti so ga veselile knjige, katere je strastno prebral. Nekako pred 8 leti ga je zadela huda nesreča. Od nekdanj slabše oči so mu opešale, tako da je oslepel. Ta nesreča je povzročila preobrat v njegovem značaju. V njegovem srcu so se vkoreninile zlovoljnosti nezaupljivost in srd na ves svet, ker se je domišljeval, da se mu kot slepcu vsi ljudje rogaajo, in ta misel ga je pekla kot ogenj. Edino hladilo zato je bilo maščevanje. To je pokazal v prvih dveh službah. Ko mu je pevka zaklenila cerkveni kor, domišljeval si je, da so ga sumničili, da hoče pevcem note krasti. Iz jeze je zabil ključavnico s pilami, tako da ni mogla pevka na kor. Cerkvenik mu je očital to dejanje, a Perko je šel po noči ter zadelal s peskom in žebli ključavnico cerkvenih vrat. Na svojega gospodarja je bil že dolgo jezen. Za malo se mu je zdelo, če ga je Čimžar po zaslugi kaznoval zlasti, ker je cerkveniku nagajal. Ko mu je pa gospodar očital, da mu krade klobase in mu pri tem zagrozil, da ga bo pretepel, da bo ves črn, sklenil je Perko Čimžarju grozno osveto. Najprvo je mislil gospodarja s sekiro napasti, ker je pa vedel, da je gospodar moč-

nejši, je to misel opustil. Nato se mu je rodila misel gospodarju hišo zažgati, a je tudi to nakano opustil — ker bi bilo vsled nastalega požara preveč ljudi nesrečnih. Dne 23. julija 1906 je šel Jurij Čimžar na vsa zgodaj ajdo sejat. Okrog 7. ure zjutraj mu je nesla žena Marjia s starejšo hčerko zajutrek na polje. — Doma ostala je le enoletna hčerka Ančika, ki je spala v čumnati v zibelji. Jernej Perko je pasel na vrtu krave in gospodinja mu je naročila naj poziblje punčko, če bi jokala. Na paši je Perkotu zopet šinila misel na požig, katerega je nameraval takoj izvršiti, potem pobegniti iz hiše. Ko je premišljeval, kje dobiti žvepljenke, je otrok v zibelji zajokal in v tem hipu ga jo prešinila misel, da isto tudi doseže, če otroka zakolje. Vzel je z mize krušni nož, šel z njim v čumnato, zatipal otroka in mu nož dvakrat zasadil v vrat, enkrat pa v glavo. Nož je nato obrisal z roko in ga vtaknil v malho. Predno je pa ta grozni čin izvršil, — oblekel je svojo boljšo obleko, vzel gospodarjev klobuk in telovnik, v katerem je bila nikelnasta ura s srebrno verigo in pobegnil iz hiše. Storičla so drugo jutro zasledili orožniki blizu Kranja. Perko je priznal, da je nalašč in premišljeno otroka usmrtil.

Porotniki so vprašanju na umor in prestopke pravne pritrili in sodišče je izreklo nad njim **smrtno sodbo na vešala**. Apatično je obsojenec poslušal smrtno obsodbo ne da bi kaj pristavil. Zagovornik dr. Novak ga je priporočal cesarjevi milosti.

Pri včerajšnji obravnavi je bil obtoženi Hladnik oproščen radi uboja, obsojen pa v 4-mesečni strogi zapor, ker je prekoračil siloban.

Poživljenost. Dne 16. septembra 1904 popoldne okoli 4. ure, je šla 68-letna samska delavka Ivana Grum iz Vevčeka, kjer prebiva z vozičkom na ledino blizu ceste po krompir. Zadel je na posestnika Janeza Korošeca iz Zale, ki je pri cesti na tleh sedel. Kakor hitro jo je ta zagledal, skočil je po konci ter izvršil nad staro ženo, ki se ni mogla nasilneža vbriniti, zločin. Dva dni po tem dohodku prišla je obdolženčeva žena k Ivani Grum in jo prosila, naj ne ovadi njenega moža ter ji ponudila 20 K, če bo molčala, kar je tudi ta sprejela. A vzlic temu so zato orožniki zvedeli in zadevo ovadili. Obdolženec Janez Korošec pa jo je popihal, ker se je zbal kazni v Ameriko, odkoder se je letos vrnil in bil po orožnikih aretovan. Obdolženec pravi, da je bil takrat popolnoma pijan. Priče pa potrjuje, da je bil sicer nekoliko vinjen, vendar ne tako, da bi ne vedel, kaj da dela.

Bnevne novice.

+ **»Ponesrečeni katoliški shod.«** »Narod« piše: »V primeri s I. in II. katoliškim shodom se je tretji katoliški shod naravnost klaverno obnesel. Došle so tri brzojavke . . . Duhovniki so v nedeljo kar pobeignili domov, potem se je potikalo po Ljubljani iz kakih 50 duhovnikov, drugi backi so že v nedeljo ušli . . . Tržaškega škofa dr. Nagla sploh na shod ni bilo . . . Tako »Narod«. Če liberalce tako poročanje osrečuje, nam je prav. Tisti, ki je bil na priredbah III. slovenskega katoliškega shoda v ponedeljek in včeraj, se bo »Narodovim« izbruhom od srca smejal. Še ob zaključku shoda včeraj zvečer je bil komerz tako ogromno obiskan in tako velesilajen, da takega komersa še ni bilo v Ljubljani. V spopolnjenje povemo še, da »Narod« poroča, da je restavater v »Unionu« prodal samo eno šunko. »Narod« je tudi tako ljubezniv, da priobčuje imena onih hišnih posestnikov, ki so popolnoma iz svoje proste volje izobesili zastave. Tudi s tem se »Narod« le blamira, ker je zastav bilo več nego pri županovi desetletnici. Kaj bi šele bilo, če bi pripravljalni odbor poslal svoje člane, ljubljanske meščane po ljubljanskih hišah. Potem bi bilo po Ljubljani desetkrat več zastav, kakor jih je takrat, kadar mestni magistrat pošilja po hišah svoje ljudi in s terorizmom upliva na izobešanje zastav. »Narod« vzklika: »Kar smilijo se nam klerikalci, tak fijasko so doživeli s svojim katoliškim shodom.« Nam se pa smilijo ljudje, ki morajo v »Narodu« požirati cele kope takih »informacij«. Tisti Ljubljančanje, ki ste gledali dostojni nastop udeležencev III. slovenskega katoliškega shoda in sedaj čitate »Narodove« smešne izbruhe, ali bodele sedaj izprevideli, v kaki slabi družbi ste, ako se pajdašite z »Narodovci«, katerih edino delo je laž?

+ **Jugoslovanski dnevi v Sofiji.** Iz Sofije se nam poroča: Sprejem in pozdrav jugoslovanskih gostov, potujočih v Sofijo, je bil v Belgradu in drugod tak, kakor je pač to običajno med Jugoslavlani, ko sprejme omladina omladino, časnikarji časnikarje, živoklici vse križem itd. Na bolgarski meji in v Sofiji je bil sprejem tako prisrčen in živahen, da so bili gosti naravnost omamljeni. Ampak na to so gosti naglo pozabili, ker so videli na lastne oči, da se sofijski Bolgari zanje niti ne zmenijo. Pripušeni so bili čisto sami sebi, dolgočasili so se vse križem po sofijskih ulicah in se docela opravičeno pritoževali. Kongres je bil odrejen na tri dni,

pa je bil v enem in pol dnevu končan. Srbov sploh ni na kongres. Slovencev je kakih dvajset, a takih, da niso našli med vsemi niti enega, ki bi ga bili lahko izvolili za predsednika. V ta namen so odbrali — ljubljanskega župana, ki je bil takrat še več sto kilometrov oddaljen. Hrvati so edino dobro zastopani. Kongres je v eni uri in pol dovršil vse svoje posle. Prematili so namreč staro slamo: uredili pravila zveze jugoslovanskih časnikov in književnikov. To je zdaj že tretjič. Prvič se je vršilo to v Zagrebu, drugič v Belgradu in tretjič zdaj v Sofiji. Kongres torej ni imel pravzaprav nobenega posla in po tem načelu tudi ni ničesar storil. To jasno dokazuje tudi to, da je bil njegov tajnik — Pustoslemšek. Edino, kar je vredno omenjati, je lepi pozdravni govor St. S. Bobčeva, ki je kongres otvoril. Pozdravil je tudi navzoče Slovence, za kar se mu je v njihovem imenu zahvalil Trstenjak. Od vladnih oseb je govoril minister prosvete Šišmanov, ki je povdarjal zblizanje Jugoslovlanov iz strogo kulturnega stališča. Nadalje je govoril sofijski župan Petko Todorov, St. Koštof, predsednik »Slavjanske besede«, Ivan Georgov, rektor vseučilišča, Savo Vuletič, cetinski župan, Košiković, urednik »Bosanske Vile« in med drugimi tudi češki poslanec Klofač, ki je predlagal osnovati telegrafsko agencijo. Kongres je izrazil sožalje nad smrtjo Kozarca in Sremca in sklenil, da morajo plačevati uprave jugoslovanskih gledališč za vsa jugoslovanska dramatična dela tantijeme, kakor za originale. Končali so s sklepom, da ima zveza jugoslovanskih časnikov in književnikov docela kulturno-književniški karakter in da je daleč od vsake politike. Isti dan se je vršil kongres jugoslovanske omladine, na katerega je došel poleg mnogih Hrvatov in Srbov in enega Čeha tudi en Slovenec — Lipold, ki je druge svoje kolege »opravičil«. Razpravljalo se je o zvezi jugoslovanskega dijaštva. Umetniki so prispele v Sofijo in imeli že kupno večerjo z običajnimi frazami. Razstava se je otvorila, a še ni urejena. Slovenski oddelek je najboljši. Med gosti ni nobenega razpoloženja.

— **Odlikovana slovenska vojaka.** Narednik 17. pešpolka Adrej Ovsenik je dobil srebrni zaslužni križec, ker je nekega potaplajočega se človeka rešil iz vode. Od ministrstva je dobil pohvalo za sopolno narednik 17. pešpolka Anton Dolenc.

— **Bivši orožnik umoril svojo mater in sebe.** Iz Bovca pišejo: Franc Bahar, vpokojeni c. kr. orožnik, je ubil dne 25. avgusta okoli poldne svojo lastno mater, kateri je, kakor govorijo, že več časa stregel po življenju. Vzrok temu hudodelstvu je pripisovati njegovi pijanosti in skrajno nemoralnemu življenju. Ko je izvršil umor na svoji materi, si je prerezal vrat in na tak način končal svoje pregrešno življenje. Kakršno življenje, takšna smrt!

— **Graški župan načelnik mesarske zadruge.** Graška mesarska zadruga je imela v nedeljoobčni zbor in je za svojega načelnika izvolila graškega župana — doktorja Grafta.

— **Nerednosti v dunajski krojaški zadrugi.** Predsednik dunajske krojaške zadruge Dolejš mora predsedništvo odložiti. Nepravilnosti in nerednosti v zadrugi dosežajo namreč svoto od 30.000 do 40.000 K.

— **Lovci na volka.** S Save ob juž. žel. se poroča, da so dne 28. t. m. popoldne videli g. Berdajs in njegovi kosci ob gozdu za Ponoviško grajščino velikega volka. Ko sta mu g. Berdajs in eden koscev v gozd sledila, dobila sta ga pod drevesom ležečega. Ko sta se mu do 20 korakov približala, jo je popihal. Lovci na noge!

Strašen poizkus samoumora. — Na Dunaju se je 24 let stara mizarjeva soproga Nežika Horinka po prepisu s svojim možem polila obleko s petrolejem in jo zažgala. Nevarno ranjeno so prepeljali v bolnico. Tudi mož, ki je gasil, je zelo opečen.

Ljubljanske novice.

Ij Vsenemška izzivanja kadetov. — Nekaj na novo pečenih kadetov in kadetnih frekventantov je včeraj zvečer v »Švicariji« razbijalo in razgrajalo na tako nečuvni način, da je naravnost skandalozno. Z golo sabljo so razbijali natakarike iz roke vrčke in steklenice ter metali kozarce in enake stvari celo do tivolskega gradu. Vrhunec vsemu temu so pa klici teh gospodkov: »Hoch Deutschland« in »Hoch Preussen«. Ljudje, ki so to videli so se nejevoljni odstranili.

Ij Prememba posesti Tukajšnji mesarski mojster in hišni posestnik gospod Ivan Črne je kupil grad Zagorica pri Mokronogu od gospoda Mat. Hočevarja za 75.000 kron.

Ij Preprečena pot. Včeraj je hotel odpeljati nek posestnik iz Jaske v Ameriko mladoletnega Martina Vukšiniča iz Gabrovskega pri Černomlju. Ker pa Vukšinič še ni zadostil vojaški dolžnosti, je na južnem kolodvoru službujoči stražnik oba aretoval. Oddali so ju sodišču.

Ij Nesreča v »Narodni tiskarni«. — Včeraj se je strojnik v »Narodni tiskarni« Nikolas Pejnkovič hudo poškodoval na roki. Prijel ga je stroj. Moral je v deželno bolnico.

POLICAJI STAVKAJO.

100 policajev v Rimu je stopilo iz službe, ker so jim odvzeli že dovoljen predjudem. Župan je nadalje odpustil vse tiste municipalne gardiste, ki so se udeležili stavke. Vrše se velike varnostne priprave, ker se boje, da prirede kamnoseki, ki še vedno stavkajo, skupno z gardisti velikanske demonstracije.

GENERALNI GUVERNER SKALON.
je dobil vsled atentata nevarno živčno bolezen. V bližini njegovega stanovanja so izkopali iz zemlje več bomb. Nad 100 oseb je aretiranih.

BOMBE V RIGI.

Hišo, v kateri so zvedeli, da izdelujejo v njej bombe, je obkolila policija in skušala v njej stanujoče revolucionarje aretirati. Revolucionarji so streljali s puškami na policijo in vrgli tudi eno bombo, ki pa ni storila mnogo škode. Nato je obstreljevala policija hišo od vseh strani in končno vdrla vanjo. V njej so našli neko ženo z možem in več uslužbencev nekega kemičnega laboratorija. V rokah so držali puške. V stanovanju so zasledili razstrelilne snovi, oboje za bombe, prepovedane spise in odlomke raznih pisem. Drugi del revolucionarjev je zasledila policija v stanovanju letske dijaške zveze. Eden revolucionar je bil tam vstreljen, a drugi aretirani.

VOJAŠKA ZAROTA.

V Tiflisu so prišli na sled vojaški zaroti, v kateri je mnogo častnikov in celo več generalov.

POULIČNI BOJ V ODESI.

V Odesi so izbruhnili veliki nemiri, katerih dosedaj niso mogli zadušiti. 15.000 delavcev je demonstriralo po ulicah. Vojaštvo in policija je prišla na pozorišče in razvil se je ljut boj. Vojaštvo je oddalo več salv. Od demonstrantov je bilo 81 ubitih, 250 ranjenih. Tudi vojaštvo ima znatne izgube.

Telefonska in brzojavna poročila. SLOVENC V SOFIJI.

Sofija, 29. avg. Včeraj se je vršil tu velikaški banket na čast prve jugoslovanske umetniške razstave, pri kateri so Slovenci tudi številno udeleženi. Pri banketu so bili ministri in drugi velikaši. Govorilo je mnogo govornikov ob navdušenem odobravanju.

NAPAD NA STOLYPINA.

Peterburg, 29. avg. Nevarno ranjena 14-letna hčerka ministrskega predsednika Stolypina ozdravi. Tudi nog ji ne bo treba odrezati. Triletni Stolypinov sinček se že dobro počuti. Tri hčerke Stolypinove so le po naključju ušle smrti. Po pouku na klavirju so šle na izprehod. Med tem se je izvršil atentat. O sobi, v kateri je stal klavir, ni več sledu.

NAGODBENA POGAJANAJA.

Budimpešta, 28. avg. Čuje se, da se nagodbena pogajanja prično prihodnji teden. Cesar je izrekel željo, da sam predseduje, ker upa od svoje navzočnosti ugodnejšega izida.

KAJ BO NA RUSKEM?

Peterburg, 29. avg. Prihodnji petek se bode vršilo pri carju posvetovanje, kate-rega se udeleže veliki knezi in člani državnega sveta. Tedaj se definitivno odloči, ali se dajo svobodomiselnije reforme, ali pa se vpelje diktatura. V slučaju, da se uvede reforme, se sestavi koalicijsko ministrstvo s Stolypinom na čelu.

Meteorologično poročilo.

Višina n. morjem 306 2 m, srednji zračni tlak 736 0 mm

D	Čas opazovanja	Stanje barometra v mm	Temperatura po Celziju	Velikost oblakov	Moč vetra	Priliv ali odliv	Opazki
28	9. sveč.	744 2	14 0	sl. svzh.	jasno		
29	7. jut.	744 9	8 3	sl. jvzh.			0 0
	2. pop.	743 8	18 9	p.m. jvzh.			

Srednja včerajšnja temp. 16 3°, norm. 17 4°.

Kupujte narodni kolek!

Mizarske pomočnike

za stavbeno delo

sprejme takoj v trajno delo
„Prva kranjska mizarska zadruga v Št. Vidu nad Ljubljano“,
delavnica s strojnim obratom na parno silo.

Stolni kapitelj Lavantinski naznani prežalostno vest, da je prečastiti gospod

mons. Lavrencij Herg

zlatomašnik, apostolski protonotar ad instar partic., inful. stolni prošt., kn. šk. konzistorialni svetovalec, odlikovan z zaslužnim križcem „Pro Ecclesia et Pontifice“, ravnatelj kn. šk. ordinariatske pisarne itd.

po kratki in mučni bolezni, previden s svetimi zakramenti za umirajoče, dne 28. avgusta t. l., ob 10. uri dopoldne v 78. letu svojega življenja mirno v Gospodu zaspal.

Truplo pokojnika se v četrtek, dne 30. avgusta, ob 2 1/4 uri popoldne v stolni cerkvi slovesno blagoslovi in se prepelje na pokopališče v Lembah.

Sveta maša zadušnica se služi v stolni cerkvi v Mariboru v petek, dne 31. avgusta ob 8. uri zjutraj

1929 1—1

V Mariboru, dne 28. avgusta 1906.

A. TSCHINKEL na zet

priporoča vsem častitim gospodinjam svoje izvrstne nove izdelke, kakor **komplete, marmelade, kandirano sadje** in posebno po najnovejšem načinu izdelovano **cikorijno moko v lesenih zabojčkih**

En poizkus vam bo dokazal izvrstnost te domače robe. 1791 (9) Berite plakate

Ena steklenica
3 kg vsebine 2371 7

malinovega sirupa

lekarja Piccolija v Ljubljani,
nedosežne kakovosti,
se pošilja všteviš poštino in zavijanje po poštne povzetju za K 5 30 v prvem pasu, sicer K 5 60.
V Ljubljani stane ena steklenica s 3 kg K 4—; pasteurisirana steklenica (ca. 1 kg) K 1 50. Razpošilja se tudi v sodčkih po 20, 30, 40 in več kg.

Staro železo,
baker, cink in medenino
kupi po najvišjih cenah
Franč Stupica
trgovina z železnino
na Marije Terezije cesti
v Ljubljani. 863 15

Prostovoljna prodaja.

V konkurzno maso **J. LOZARJA** spadajoča zaloga manufakturnega blaga, sodnijsko cenjena na **K 13.432** se bo oddala potom javne dražbe najboljšemu ponudniku, vendar ne pod cenilno vrednostjo. Vsak ponudnik mora priložiti svoji ponudbi varščino v znesku 10% cenilne vrednosti v roke upravitelja konkurzne mase. Ponudbe naj se vložijo najkasneje

do 5. septembra 1906

pri podpisnem oskrbniku mase. Ponudnik mora vztrajati pri svoji ponudbi do všteviš **11. septembra 1906.** — Odobritev si pridržijo odbor upnikov. Cenilni zapisnik se more vpogledati med uradnimi urami pri oskrbniku mase.

Ljubljana, 23. avgusta 1906.

Oskrbnik mase:
Dr. Edwin Ambrositsch.

19093—2

„Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani“

Podružnica v CELOVCU.
Kupuje in prodaja
vse vrste rent, zastavnih pisem, prioritet, komunalnih obligacij, srečk, delnic, valut, novcev in deviz.
Promene izdaja k vsakemu žrebanju.

Akcijski kapital K 2.000.000.—.
Zamenjava in eskomptuje
izrebane vrednostne papirje in vnovčujo zapale kupone.
Vinkuluje in devinkuluje vojaške ženitninske kavcije.

Rezervni zaklad K 200.000.—.
Daje predprijme na vrednostne papirje.
Zavaruje srečke proti kurzal izgubi.

Podružnica v SPLJETU.
Denarne vloge sprejema
v tekočem računu ali na vložne knjižice proti ugodnim obrestim. Vložni denar obrestuje od dne vloge do dne vzigaja.
Promet s čeki in nakaznicami.

Podružnice:
Praga z menjalnicami: Oraben 25, Mala stran, Mostj. ulica 17, Žitkov, Husova ulica 37. Brno, Veliki trg 10. Baden, Glavni trg 4. Češka Lipa, Češka Kamnica, Moravski Zumberg, Schillerjeva cesta 3. Mödling, Fran Josipa trg 9. Novi Jičín, Črna cesta 8. Pízen in Bratislava.

Menjalnice na Dunaju:
I. Wollzeile 10, II. Taborstrasse 4, III. Ungargasse 69 (vokal Rennweg), IV. Wiedner Hauptstrasse 12, V. Schönbrunnerstrasse 88 a, VII. Mariahilferstrasse 70, VIII. Lerchenfelderstrasse 132, IX. Alservstrasse 32, X. Favoritenstrasse 59, XVIII. Währingerstrasse 82, XXI. Hauptstrasse 22.

Menjalnična delniška družba 67 150—89

„MERCUR“

Dunaj, I., Wollzeile 10.
Ako. kapital K 16.000.000. Resor. zaklad K 7.000.000

Najkulantnejši
nakup in prodaja
vseh vrst rent, državnih papirjev, akcijskih, prioritet, zastavnih, srečk, deviz, valut in denarja.
Zamenjava in eskomptiranje
izrebanih zastavnih in obligacij, srečk in kuponov.

O. Bernatovič

prodaja od 18. avgusta do 15. septembra radi pomankanja prostora po **zelo znižanih cenah**, dokler je kaj zaloge:

300

jopic za dame in deklice po gl. 1 50, 2—, 2 50, 3— do 5—.

100

površnikov (raglansev) za dame in deklice v vseh barvah po gl. 2 50, 3—, 4—, 5— do 6—.

300

oblek iz sukna in kamgarna za gospode in dečke po gl. 3—, 4—, 5—, 6— do 8—.

250

pralnih oblek iz sukna za otroke po gl. 1— do 2—.

Volnati klobuki za gospode in dečke od 50 kr. višje.

Površniki, ulstri, pelerine in haveloki po globoko znižani ceni. 1842 11

Angleško skladišče oblek.
LJUBLJANA, Mestni trg št. 5.

Izurjenega stenografa in strojepisca

sprejme takoj trgovski zavod. Nastop in plača po dogovoru.

Samo pismene ponudbe naj se pošljejo na upravnništvo „Slovenca“ pod šifro „**stenograf**“ do 2. septembra 1906. 1917 3—3

Zahvala.

Podpisani sem bil zavarovan pri „Vzajemni zavarovalnici“

za 2000 kron. Imenovana zavarovalnica mi je škodo ob času požara dne 22. pret. m. takoj in brez odbitka poplačala in jo vsakteremu najtopleje priporočam.

Dol, dne 27. avgusta 1906.

1925 1—1 **Gašper Jamnik.**

Posestvo

v **Kazljah na Krasu št. 27**, prve vrste, obstoječe iz krasnega poslopja, vinogradov, pašnikov in gozdov, je na **prodaj**. Posestvu pripada tudi vodnjak in mlin. Lastnik posestva dovoljuje vsakemu kupčevalcu vpogled. 1894 8—

Josip Kljuder, trgovec v Kazljah, pošta Sežana.

Hiša na lepem prostoru v mestu, pripravna za kupčijo ali tudi duhovnika-penzijonista, ker je pri hiši nekoliko vrta, z lepim razgledom in v bližnji cerkve, se **proda** pod ugodnimi pogoji.
Naslov iz prijaznosti pri upravnistvu „Slovenca“. 1928 3—1

Učenca

za krojaško obrt **sprejme** takoj **ANTON BOŠTELE**, krojaški mojster, Javornik. 1927 3—1

Hiša št. 79 na Bledu

1:30 3—1
enonadstropna, v dobrem stanu, obstoječa v pritličju iz veže, kleti, kuhinje, ene sobe in prodajalne, v I. nadstropju iz predsobe in štirih sob, pri stavbi je dvorišče in mali travnik, — **proda** se iz proste roke.
Natančna pojasnila daje g. **Alfred Rudesch**, c. kr. notar v Radovljici.